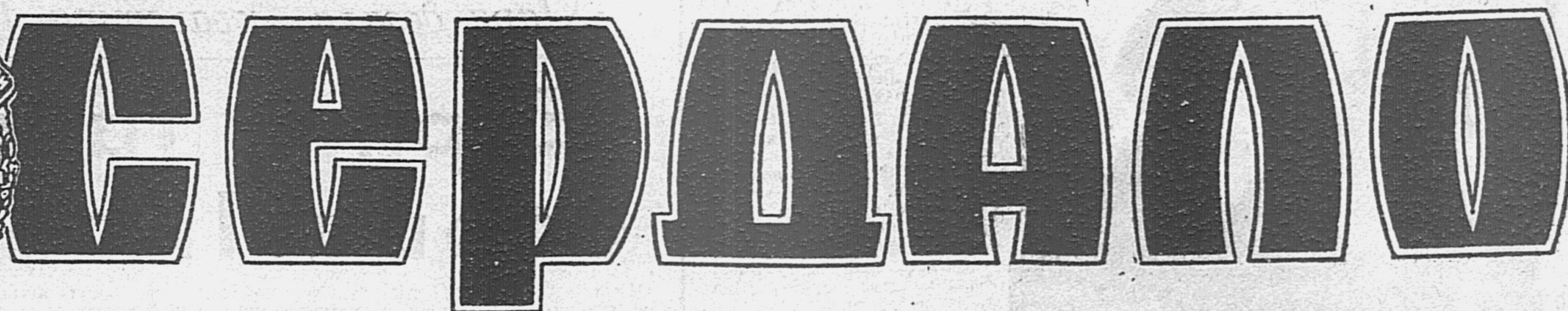
Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШИНАРА, 23 АВГУСТ, 1988 ШУ. ★ № 101 (7604). ★ Мах 3 кеп.

Яхьа дневник

ЛаьрхIар кхоачашду

«Чечингавтотранс» территориальни объединенена чуйоагIача Грозненски автокомбината водителаша, инженерно - технически болхлоша, гIулакхерча наха доккхий социалистически декхараш тIанийцад шийтталагIча пятилетка кхоалагIча шера. Уж ханал хьалха кхоачашдара шерра социалистически яхь йоаржаьча цар бизза пайда ийбу балха ханахи автотранспортахи. Цудухьа, хIара бетта паччахьалкхен плани, тIанийца декхараши тIехкхоачашдеш хьабоагIа уж. Халкъа боахама мовхьаш дIа-хьа дахьара ворхI бетта задани 106 процент кхоачаш а яь, планагIа лаьрхIачул совгIа комбинатерча водителаша дIа-юха дихьад 33100 тонн халкъа боахама мовхьаш.

Комбината коллективо доходий ворхI бетта задани 103,2 процент кхоачашъяьй. Оттабаьча боарамал тIех яь доходаш 40500 сома маьха я. Паччахьалкхенна пайда бара задани кхоззен ахаззен гаргга тIехкхоачашъяьй цо. ПланагIа лаьрхIачул совгIа дIабахача ворхI бетта баь пайда 167,9 эзар сома маьха ба. Къахьегама овсарле лакхъяра паччахьалкхен план 5,8 процент тIехкхоачашъяьй комбината водителаша. Укх шера заданел совгIа дIадихьача халкъа боахама мовхьех дерригаш а хIана дац аьнна дараш духхьал из лакхъяра чотагIа дIа-хьа дихьа да.

Деша дай бац

Укх тIеххьарча шерашка къаьстта во болх а беш, паччахьалкхен плани тIанийца социалистически декхараши кхоачаш а ца деш, дукха паччахьалкхен декхар тIадусаш йола гIишлон организацеш кIезига яц «Чеченингушстрой» производственни гIишлон - монтажни объединенена чуйоагIаш. Царех цаI я домостроительни комбината коллектив. ХIаьта цо мишта кхоачашду шийтталагIча пятилетка кхоалагIча шера тIанийца социалистически декхараш? ДIабахача ворхI бетта баьча балха итогаша хьахьокхачох укхал хьалхарча шерашка хинначул кхы а вогIа да цун производственни хьокхамаш. ТIанийца социалистически декхарех меттел паччахьалкхен планах а гаьнна лоархIабац домостроительни комбината гIишлонхой. ГенподрядагIа гIишлонмонтажни балхаш дара ворхI бетта план 64,9 процент мара кхоачашъяьяц цар. Цу юкъа ца деш диса гIишлон балхаш 4 миллиони 141 эзари сома маьха да. ХIаьта ший низаца гIишлон - монтажни балхаш дара паччахьалкхен план а 67,5 процент мара кхоачашъяьяц цар. Ца деш диса гIишлон балхаш ши миллиони 645 эзари сом мах болаш да.

Гаьнна кхоачашъяьяц домостроительни комбината коллективо паччахьалкхенна пайда бара задани а. Къахьегама овсарле лакхъяра ворхI бетта план 79,9 процент мара кхоачашъяьяц цо. Из соахка укх хана хинначул а лохагIа я. Оттабаьча боарамал дукхагIа гIишлонмонтажни балхаш дарга дIадахийтад 442 эзар сом.

Перестройке хьалхалаттараш

Грозненски опытно-экспериментальни заводерча дуккхача болхлоша доккхий социалистически декхараш тIанийцад пятилетка хьалхарча кхаь шера план ханал хьалха кхоачашъяра. Укхаза эггара хьалхарчарца из инициатива дIайолаяьрех я намотчица, коммунистически къахьегама ударник Фомина Раиса Воскановна. Ше денна дош хIанзлехьа дизза кхоачаш а даь, тIадоагIача шера чотагIа къхьегаш я из. Цхьаккха смена дIаяхийтац цо ший норма 135—140 процент кхоачаш ца еш, ше хьаеш йола еррига продукци дикеи тIехдикеи мара хилийтац. Цудухьа, Раиса Воскановнас хьаяь продукци цкъа дIаелча юха ца ерзаеш ОТК болхлоша дIайохийтачарах я. Ший тамагIа а долаш продукци арахеца эггара хьалха бокъо яьккхарех я из.

Шийтта шу дизад балха моттиг ца хувцаш цу заводе Р. Фоминас болх бу. Цу шерашка ший балха говзалах тIехдика кхетарал совгIа, массехк смежни говзал а караерзаяьй цо. Ший опыт, дикагIйола балха методаш дIайовзийташ иттех болхло кийчваьв цо цу шерашка. Предприятерча кагирхой хьехамчех эггара дикагIа лоархIачарех цаI я из.

Хьинаре къахьегарал совгIа юкъарча балха тIа доккха дакъа лоац Раиса Воскановнас. Профсоюза цехкома председатела декхараш кхоачашдеш я из. Цудухьа, цо дукха болх бу болхлошта юкъера социалистически яхьи цар къахьегами кхетамца вIаштIехьбаккхара. Цу лостамагIа дика кайоалаш болх беш хьа а йоагIа из.

Цо заводе болх беш йолча шерашка даьха къахьегама толамаш белгал а доахаш, дукха совгIаташ тийннад Раисана. Массехказа «Социалистически яхье котъяьннар» яха сийлен Знак еннай цунна, вIашитта шозза «Пятилетка ударник» яха сийлен цIи еннай цунна, хIаьта Раиса Воскановнана тийнна кхыдола совгIаташ итташ да.

Предприятерча сборочни цехе меттел ерригача заводе а эггара дикагIа лоархIача бригадех я Искрюк Владимир Ивановича кулгалдеча комплексни бригада коллектив. Ший бехкагIа цо смежникий балха тIа хьовзам хилийта цхьа моттиг яц. Юкъера лаьрхIача хIара сменагIа нормаш 120 процент кхоачашъю цо. Цудухьа хIанзлехьа бархI бетта задани кхоачаш а яь, тIабоагIача бетта чотагIа къахьегаш я из. Уж толамаш доахача дизза дакъа а лоацаш, хадданза социалистически яхье хьалха латташ хиларца белгалбаьнна ба сварщикаш Труфанов Владимири Гаспарян Георгийи.

СУРТАШ ТIА: 1. Намотчица Р. Фомина; 2. (аьрдехьара аьттехьа) сварщикаш Г. Гаспарян, В. Труфанов, бригадир В. Искрюк.

И. ПЛИЕВА сурташ.

ДОАКЪАР ШОРТТА ХУРГДА

Атта декхараш дац укх шера «Самашкинский» совхоза доакъар кийчдерашта хьалхашка латтараш. Укхаза лаьрхIад 930 тонн йол, 12 эзар тонн силос, 1500 тонн сенаж, 1330 тонн ча, 150 тонн витаминно - баьций хьоар Iалашде.

— Баьцаши, кхыйола доакъара культураши укх шера дика хиннай, Октябрь бутт чакхбоаллаш йистедовргда тхо доакъар кийчдаь. Хьайбаш дика Iангара даха таро хургья тха. Соахка хала дар. Кхыметтел хьалха доаханна кIалхьоарцаш хинна ча а нийде дезаш хилар, — йоах совхоза директора Байдуев Iийсас.

Кхай тIа хилар тхо. Доакъар кийчдераш силоса лаьрхIа хьажкIаш хьокхаш бар. Йоккха опыт йола комбайнераша Азимов Мухьмади Дисанаев Эрмани шоай хьинар кхо ца деш къахьегаш бар. Царех хIаране дийнахьа норма 6 гектар йолаш, 12 гектар хьажкIаш хьокх.

— Доакъара дIайийна культураш хьатIаяьннай,— гIадъух керттера агроном Назиров Салавди. — План хIара гектара тIара 180 центнер йолаш, цхьадолча доакъош тIара 400 центнер йоаккх оаха. Укхаза хьажкIаши новраща эдаь генараши хьокхаш доахк тхо. Тхона доккха гIо-новкъостал деш ба района предприятешкара командировкагIа баьхка водителаш. Веррига 10 саг ва уж. Хьалхле лелаеш ба водителаш Дуриев, Версаев, Хачукаев, кхыбараш. Шоай нормаш 120—130 процент кхоачашъю цар.

Боахама доакъар кийчду подряда хьисапе. ВIашагIъеллай пхиъ арендни звено. Дика къахьегаш хьайоагIа Исаев Адама кулгалду дезала подрядагIа болх беш йола пхе сагах латта звено. Хьалхашка латта декхараш тIехкхоачашде йиш йолаш я из.

К. ВАХАЕВ.

Мишта кхоачашду тIаийца декхараш

Подряда низ

1987 — 88 шерашка хьайбаш толаме Iангара дахарах хьайбай продукташ дукхагIа яхараи кийчъяраи лаьрхIача республикански газеташ тIа чIоагIдаьча Сийлен улга тIа яьккхар Урус-Мартановски района «Гехинский» совхоз. ДоагIаш даьсий дар из. Масала, паччахьалкхенна шура дIаялара план 115 процент, дулх — 202 процент кхоачашйир цу боахама хьайбаш леладераша. Цул совгIа ялх бетта хIара бIаь Iатта тIехьара хьакъоастадир 76 Iасилг.

Балха темпаш кхы лаьгI ца еш къахьегаш хьабоагIа хIанз а. Кхо шурий ферма я совхозе. Царех цаI йисанзар шура яккхареи из паччахьалкхенна дIаялареи ворхI бетта план кхоачаш ца еш. Боахаме гIолла хIара кхоабача Iаттагара 1930 килограмм шура яьккхар, е планал тIех 200 килограмм, соахка цу юкъа хинначул 148 килограмм дукхагIа.

Иштта уж толамаш даха совхоза новкъостал даьраш ба эггара хьалха Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни хьайбаш леладечо коммуниста Бадалова Амната кулгалдеча шурий комплекса къахьегамхой. Царна карагIдувлачохи балхахи къаьстта дувца доагIа.

Карарча пятилетка кхаь шера план 1841 тонн йолаш, 1 август хьатIакхоачаш 1842 тонн шура дIаелар паччахьалкхенна, хIара кхоабача Iаттагара 2200 килограмм яьккхар ворхI бетта йоагIар 1630 килограмм йолаш. Цхьа центнер шура яккхарга, 0,2 центнер, дулх — 0,5 центнер кIезигагIа доакъара единица дIаяхийтар. Цуница цхьана шура яккхарга дIададахар а лохделар.

— Декхарех иштта дика лоархIае тха коллектива новкъосталдер, шеко а йоацаш, болх подрядагIа вIаштIехьбаккхар да, — дувц Бадалова Амината. КхоалагIа шу да цу хьисапе оаха къахьега. Шоай алапеш, шу чакхдаьлча тIеххьара эцаргдола ахча, хьалха санна балха араваларах а доацаш, шоаш хьадечох, карагIдаьнначох мара тийша хургдоацилга ховш, хьайбай продукци дукхагIа яккха, цунга дIадодар лохде гIерташ низ дIакхоачар ду хIаране. Цу гIулакхо толамаш а доахийт.

Бакълув Аминат. ЛурчогIа, соахка, укх шера дIабахача ворхI бетта цхьа доярка йисаяц шура яккхара планаш кхоачаш ца еш. ХIаьта цул хьалха хIара шера кIезигагIа бале 20 процент бусар.

Ферме балхаца бувзам бола дерригa дешаш къестадеш яр коллективо хержа совет я. Цунна юкъебоагIачарех 80 процент мугIарера къахьегамхой — дояркаш, Iаьсий леладераш ба. Кулгалхоех кхо саг ва—заведующи, зоотехник, ветеринарни лор. Цудухьа, хьалха санна, шоашта дага мел дехар чакхдаккха йиш йолаш бац тIеххьара бараш, коллективо лаьрхIар де дезаш ба. Производства доал шоашка хьакхаьчачул тIехьагIа, хьадечун дай шоаш болга кхетадича чIоагIбелар наха юкъера барт, лакхбелар хIаране бехктокхам.

ХIара итт дийнахьа баьча балха итогаш ю совето. Царех, хIаьта болх кхы тIа а тоабе йиш хулийтача динза дисача гIулакхех собране дийцар, лаьрхIа леладеча журнала тIа дIаязду. Кхоачамбоацараш гучадаьлча уж дIадахара цхьан е шин сага тIадул. АргIанарча собране хьож цар из мишта кхоачашдаьд.

Масала, доахан латта моттигаш цIенъярах ахча доагIа. Подряд юкъейоалаялца из луш дацар совхоза кулгалхоша, цу балхашта механизаци яьй яхаш. Цунца цхьана, помещенешкара кхо, нувхаш арайоаха транспортераш хулар, — дувц Бадаловас. — ХозрасчетагIа болх бе даьлча, хьайбаш латта моттигаш цIенъярах ахча даларца бувзам бола дош къоастаде соца тIадилар совето. ХIаьта совхоза экономистащца дагаяьлча: из боахама а доацаш шоай гIулакх да шун хIанз, — аьлар сога. — ХIана аьлча, цу балхах ахча дала дезар совхоз яц, цун фондера оашош тела деза из. Цудухьа безам бар де, аьлар сога. Юха тхоай собране дийцачул тIехьагIа, масала ткъо етт латта моттиг, уж шоаш цIендарах хIара дийнахьа 4 соми 60 кепиги тела соцам бир.

Хьалха ферма коа, доахан латтача хьаьшкара хьайбаша хьааракхийса доакъар го йиш яр. Алапеш йоаккхача шурах мара ца телаш хиннача хана из лорадара йоакхо яцар. ХIанз кхыметтел ча мергIалг гургдац шоана. Доакъара ма хулла кхом бе, цунах ма хулла дукхагIа пайда эца гIерт. Хьаьшкара аракхийсар цу сахьате юха а чудул, дaанза дисача дIахо пайда эца йиш йолаш дар хьа а къоастадай, хьаьна хIамаш а техе, кийч а дийя юха а хьайбашта дIадул, е доакъара гранулаш яйтара АВМ-е дIадохьийт.

Iалашдечара моша доакъар хIанз фермана хьатIакхухьаш кхо механизатор ва: Бакаев Хизир, Гучигов Лема, Бакаев Къурейш. Цар алапеш а дояркаша йоаккхача шурах, цунга дIадодачох тийша да. Из ховш хадданза йоакхо ю царех хIаране, доакъар хьатIакххахьара график толха ца яйтара, тараза тIа эзачул тIехьагIа мара хьаэцац из доакъар кийчдеш боахкарашкара.

— ГIулакх миштад аьлча, моша доакъар кхашкара хьатIакххахьа дезача юкъа мара эшац тхона кхо механизатор, — йоах Бадаловас. Доахан Iангара дахара чусоцадаьчул тIехьагIа, доакъар коара помещенешка хьакхахьа мара дезаш хургдац. Из болх хийцца цхьаннега бугаргба. Цу тайпара царех цаI мара вусаргвац. Шиъ даваха везаш хургва. Цунах дар ховш ба уж. Из бахьан долаш цар цIена болх берг хиларах тешацар юххьанца. кIезигагIа дале пхезза-ялхазза техкар цар беш бола болх, хьатIакхухьа доакъар озаш. Цхьабакъда, гIалат доакхадаланзар царгара. Лоацца аьлча, теша йиш йолаш а эздий а нах ба уж механизатораш. Халахетаргда-кх тIеххьара царех дIакхаста.

Боккха теркам тIабохийт шурий комплексе зооветеринарни балха а. Къаденнараш, цамогаш хиннараш дIа а доахаш доахана Iул тоадара шинараш дукха ахча а телаш нийде ца дезаш гIулакх даьд. Шоай толашагIа долча доаханах хьахинна Iаьсех хьалкхедаь шинараш юкъекхувл Iула. Шура яккхарга дIадодар лохдара доккха новкъостал ду цу гIулакхо а.

ЦIераш ца яьхача нийса хургдац цу ферма дикагIболча къахьегамхой а. Уж ба эггара хьалха дояркаш Сатуева Марет, Ахметханова Рукънат, Мамуева Айзан, Iаьсий леладеш йола коммунист Басаева Пату, скотник Мадаев Бауди, кхыбараш.

Масала, Сатуева Марета дIабахача ворхI бетта хIара кхоабача Iаттагара 3481 килограмм шура яьккхар, шера план 2500 килограмм йолаш.

Иштта хьаьнала къахьегаш ба арендни подрядагIа цхьаьцца бIаь бежан шоай дезалашца кхоабаш бола Ахмадов Рамзан, Бексултанов Мувса. Килограммага кхоачаш дулх тIакхетийт цар хIара бежана дийнахьи буси. Подрядо далийта беркат да из а.

М. ХАМАТХАНОВ.

СОВЕТИЙ МЕХКА ГIОЛЛА

МИНСК. Аэропорте самолета тIа ховчарна лоаттабеш болча тIахьожама эффективность дикка лакхъю «Эталон» яхача мински заводо арахецача «металлоискателаша» — кабинаша. Кердача оборудоване сиха а гIалат ца йоалаш а хьалох металлически хIамаш, йоккхий яраш зIамигачарех хьакъоаста а еш, масала дIоагIаш е монеташ. Кабинай хьалхара парти Москвай, Еревана, мехка кхыча йоккхийча аэропорташка дIаяхьийтай.

РОВНО. Ровенски льнокомбината специалисташа шерра дIадоаржаде рекомендаци еннача «Могилевский» сортах долча трестах дика кондиций йола «полесски даьрий» арахеца йолаеннай області льнозаводаш. Соахка предприяте цехашка чакхъяьккхача эксперимента хьахьекхар цу долгунеца ткачества мастерий дIадехараштa жоп лулга. Из бийдал бахьан долаш уж химически хьоасаш тохаш е ца тохаш батиста тайпара цIена кIадаш арахеца йолаелар. «Могилевский» боахамашта а пайдане я. Цар боккха пайда эц продукци геттара дика хилар бахьан долаш. ХьатIадоагIача шера из сорт маьхера техническ культураш дIаера къоастаьча майдах ахане тIа хьалкхеергъя.

ЗАОЗЕРНИ (Красноярски край). Заозерни яхача городе хьаьча комбикормови завода хьалхара эзараш тоннаш продукци СибарегIарча хьайбаш е коа тIара оалхазараш леладара йолча комплексашка дIаяхийтай. Из Красноярски краера цу тайпарча предприятех эггара йоккхагIъяр я. ТIехавтоматизированни даймехка оборудовани биззача низагIа болх бе йолаелча дийнахьи буси цо 20 тайпара ялх бIаь тонн комбикормаш арахецаргъя.

НОВОСИБИРСК. Верх-Ирмень яхача юртара «Большевик» колхозе хьаьча эмбрионашта имплантаци яра йолча центро доахана продуктивность лакхъеча гIо дергда. Хьайбай производство лакхъяра прогрессивни технологи юкъейоалаярах ер пятилетка чакхйоалаш моттигерча фермера хIара Iатта шера ялх эзар килограммага дIакхоачаш шура яла таро хургъя. СибарегIа хIанз а цу методах промышленни масштабашка шерра пайда эцара практика яц. ДикагIболча боахамо дIадоладаьчун опыт Iоае, из кхыча колхозий, совхозий специалисташта дIайовзийта вIаштIехьдаргда.

РИГА. Латвера керамика выставка, из жанр гаьннара хьайоагIа традицеш йолаш я. Из массаза а яхар санна хулаш хIама да цига. Бакъда Риге хьаеллаш йола экспозици кхыбараш тIаозаш я: из коммерчески хьисап долаш я. ХIанзарча автораша художественни лехачун массе а тайпа хьахьекха да укхазара балхаш, цар цецбоах зрителаш говза а хоза а хьадарца, дуккхача бесашца. Эггара хьалхарча, респбулика художественни фондо оттадаьча цу хьажаре экспонаташ хьажарал совгIа, эца а йиш хургья. Уж чIоагIа еза наха, керамика-м интерьере хоза хинна Iеш, эггара хьалха къаман обычай а я.

АШХАБАД. Хьаькъале бIарг лакхар, Iаьржача чешта юкъера кIай кIажирг. Кердача тайпара йовзаш хьаэттар туркменски ваятела М. Сейтмурадова скульптуре Индира Ганди. Инде сий долча йиIий бронзови фигура К. Маркса цIерагIча Туркменски ССР паччахьалкхен библиотека залашка хьайийллача художника персональни выставка юкъмоттиге я. Укхаза хьахьокхаш бола 30-нел совгIа бола скульптурни акварельнии болх Инде теме вIашагIтеха ба. Автор массехказза хиннав цу доттагIал долча мехка. Шийна хийтараш тIадахийтад цо бовзаш болча паччахьалкхен деятелий Махатма Ганде, Джавахарлал Неру, мугIарерча индийски къахьегамхой, культура мастерий портреташ тIа.

Экспозици советско - индийски доттагIала Туркменистане дIадоладеннача, шин мехка юкъерча машарах, доттагIалах, цхьана къахьегарах долча договора шу дизара хетадаьча месячника событех цаI я.

Нов. А. В. Хадзарговна Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота яларах дола

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

У К А З

Партийни советски органашка дуккхача шерашка хьинаре къахьегарах Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла **Хадзаргов** Анатолий Владимировича — КПСС Гудермесски горкома хьалхарча секретара.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный.
1988 шера 18 август.

Нов. Б. Д. Магомадована «Нохч-ГIалгIай АССР-а заслуженни экономист» яха Сийлен цIи яларах дола

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

У К А З

Республика экономика дегIайоалаеча дика гIулакхаш карагIдувларахи общественни вахаре хьинаре дакъалацарахи «Нохч-ГIалгIай АССР-а заслуженни экономист» яха Сийлен цIи лойла **Магомадова** Брилиант Даудовна — статистика Нохч-ГIалгIай республикански управлене начальника заместитела.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный.
1988 шера 18 август.

ЛерттIа къахьегарах хьахиннар

Шалински района «Южный» совхоз дукхагIча даькъе сомаши свеклаши кхееш я. Уж кхедара боккха теркам тIабохийте а укхаза дицдац кIа, мукх кхебара гIулакх. Уж культураш дIаюв кха доккха дац. Ерригa а 145 гектар. Цхьа тракторни бригада я дерригa кхай тIара балхаш чакхдоахар. Бригада кулгалхо ва Кахцулов Махьмуд.

Укх шера цIаккха ца баьннача бесса аьттув баьлар боахамий. Кхыча совхозашка тахан-кхоана, яхаш багIача хана догIаш доладалалехьа пхи ди хьалха чуэца болабир мукх, кIа. ХIаьта из боккха лоархIам болаш хилар. ХIара гектара тIара 41 центнер чуийцар. Иштта лакха хьувкъам цхьанна боахаме хиннабац. Фу бахьан долаш вIаштIехьдаьлар из? Цунах лаьца дийцар совхоза керттерча экономиста Висситаев Махьмуда.

— Укх шера ка бола ялат дIадийнача кхай тIа хьалха свеклаш дIаювра оаха. Дика тоадаь кхаш да уж. ДукхагIа цу тIа тийса удобрени кхо дар. Из бахьан долаш а лерттIа къахьегарах а дика ялат чуэца таро хилар тха. Цул совгIа, лоацача хана чуийцар оаха из. ДогIанга доадайтанзар. Цхьа кIира тIехьагIа тхо из чуэца доладеннадаларе кхыча боахамашка санна хургдар тха гIулакх. План 338 тонн йолаш, 550 тонн мукхи кIаи паччахьалкхенга дIачуделар совхозо. Цудухьа, тамаш яц оаха районе хьалхара моттиг яьккхар.

Дика дIадода боахаме доакъар Iалашдар гIулакх а. Таханарча денга план 480 тонн йолаш, 510 тонн йол яьккхай укхаза. Цуна х45 тонн нахага ехкар, ахча доацаш дIаелар.

Тахан кхай тIара силоса доакъар доаккхаш латт. Из доакъар 2500 тонн Iалашде дезаш ба боахам. ХIанзлехьа, 1500 тонн кIоага чу еллай.

— Город Аргуне Iочуотташ аьрда оагIорахьа улл силоса лаьрхIа дола доакъар тIадолa кха. Сояи, хьажкIаши, генараши эдаь дIадийнад цига. ХIара гектара тIара 300 центнер йоал укх кхай тIара. ХIаьта лерхIаш хиннар хIара гектара тIара 200 центнер яр. Укх даькъ тIара тахан йистедовргда тхо, — йоах Кахшулов Махьмуда. — Укх шера ялат а доакъар а во хиннад ала йиш йолаш дац тхо. Хоза хет оаха хьийга къа ца дайна.

Шиъ агрегат мара яц кхай тIа. Цар тIа болх беш ба Махмудов Мувса, Дидишев Сайд-Iаьла. Шоай дийнахьара нормаш тIеххкхоачашъю цар. Шоай боахаме меттел кхыча совхозашка къахьега вIаштIехьдоал цар. Иштта укх аьхки «Автуринский» совхозе новкъостал деш хилар уж.

— Ер агрегат хийцача бакъахьдар, — дувц Махмудов Мувсас. Ткъаь пхиъ шу даьннад укхан. Хьайна ма хой хьона укх тIа болх бе мел хала да. Каст-каста йох. Садуъ. Тха кулгалхошта а хов из. Бакъда, ахча дац цIена комбайн эца. Дукха ма доаккхий цунах. Из кхетаду аз. Цудухьа дика къа ца хьийгача валац.

Силосах йиза лафеташ фермашка дIаух. Цига кIоага чуйоаллаш латт из. Силос фермаш тIа дIатIаозаш кадай къахьег Джабраилов Супьяна, Умаев Ризвана. ВорхIбархI рейс ю цар дийнахьа. 25—30 тонн силос я из.

—Болх бе атта да тхона,— дувц комбайнера Дидишев Сайд-Iаьлас. — Тхона кхача лоаттабеш орса столови я. ТIоа, шура, мерза, минеральни хий лоаттаду тхона. 50 процент мара дуача хIамах ахча телац оаха. ТIаккха иштта тхога хьожаш хилча дика къахьега дог доагIа.

Укх шера шура дукхагIа яккха лерхI боахаме. Цудухьа шортта доакъар Iалашде деза из кхоачашде. «Южный» совхозе хьалаш долаш да дулха а шура а план тIехкхоачашъе.

А. МИКАИЛОВ.

Демократе хьалашка даха Iомалу

Цар деррига лоархI

ЧIоагIа теркам тIабохийташ Iомаю деррига советски наха КПСС XIX Еррига-союзни конференце материалаш. Къаьстта теркам тIагIа вай общественна демократизаци яра йолча политически система радикальни реформа. ХIанз а ма хетта хьалха демократизаци яра процессаш вахара массе сагIонашка.

Шийтайпара белгалонаш йолаш дIадоладелар 1988 шу; балха керда лостам бехар хозрасчетни къахьегама коллективий советанеш.

Дукха а увтташ долча хаттарашта юкъе керттера дар да: демократи елгеи, кулгало хоржалгеи, дисциплина хулгеи вIашагIа мишта тоъаргда?

Цудухьа безам бар са дIадаха цу дагалаца. ХIана аьлча, цу шера Карабулакски химреагентий завода юкъхьаьдарча парторганизаца демократе цIенхаштара урок хилар халкъа депутатий Советашка кандидаташ хоржалга. Бокхьалдар, аьлча, иштта чIоагIа хIара кандидатура хьахоржалга теркам тIабахийтабадар оаха цул хьалха дIахьаьча шерашка.

Укх тайпара моттиг а нийсъелар. Депутаталла кандидат хоржача массане а дукха йолла аппаратчик Ершова Любовь Васильевна оттайча фу дар-хьогI, аьлар. Дика специалист, КПСС Сунженски райкома бюро член, КПСС Нохч-ГIалгIай обкома член. Укхаза хаттар эттар: моггаргIи-хьогI селлара общественни декхараш кхоачашдеш йолча сага кхы а хьалха депутата декхараш а кхоачашде?, аьнна. ХIана аьлча, из чуйоагIа бригада хьалхарча кердача хьисапе бригадин подрядагIа къахьегаш я. Цудухьа Ершовай кандидатура тIехьашкаьккхар.

Цхьабакъда, кандидаташ хоржача хана тхона укх тайпара факташ а нийсъелар: цхьайолча собранешка кандидатура хьайоаккхар духьал партийни бюро е администраци из оттаяь хиларах. Партийни рекомендаци демократи цхьана тарлуш яц ала гIертагIа да из. Укхаза белгалдаккха дезаш да, парте кулгалдара лоархIам СССР Конституце чIоагIбаь хилар. Цудухьа коммунистий лоIамца хержача партийни бюрос бокъо а йолаш гуччахьа оал рекомендаци луш болчарех шоашта хетар.

Производственни отношеней демократизаци хьагойташ хIама да кадрашта аттестаци елга. Дика, гIулакхаца, объективно чакхъяьлар из заводе. Цхьабараштa-м сел «атта» а хиланзар из. ХIана аьлча, характеристика тIа духхьашха болхлочун мела оагIонаш а хьагойтар. Сона дагадоагIа аттестационни комиссе члений инженераца Горлов Валереца хинна къамаьл.

Къона волаш вера из коллективе. Эскаре гIулакх де вахалехьа а укхаза болх баь вар. Цигара цIавеча юхавера. Цул тIехьагIа из горно-металлургически институте деша хьожавир. ХIанз инженер ва къона специалист. Цу тайпара кадраш тхона чIоагIа эшаш я. Цхьабакъда, дукккханеша зувра энергоцеха мастера болх беш волча цо шийн декхараш бе-башха ца хеташ кхоачашдеш хилар. Массаза а каьхаташцеи докуменатцеи мара гIулакх доагIаш воацалга, балха тIа лакхвалара тIаккувш воацалга. Аттестационни комиссе членаша юкъ-духьала дIааьлар цунга из. Цигга деррига а дика кхетадир Горлова. БIаргашта гуш хувцавелар из. Айделар хьинар. Из коллективо ца зувш дисанзар. Цунна тешам белар опытно-промышленни установкана кулгалде. ЧIоагIа чоалхане установка я из. Цунца дукха я автоматика схемаш.

Завода керттерча энергетика А. Павлова йоах:

— Нахаца болх бара чIоагIа тIера ва Валерий. Цо бехктокхам кхетабеш лостам тел шийга дIаяьнача установка коллектива.

— Аттестаци яро ше ма дарра кхетадайтар согIа хьалхашка латтача декхарий мел лакха ба, — йоах Горлова.

МоллагIа сага сий доаккхам, эггара хьалха, къахьегам ба. Иштта хилча саг морально а материально а белгалвоаккх. Коллективе а сий ду цун. [illegible] смена начальника П. Анцуровна социалистически яхьа итоге [illegible] — материально а морально а [illegible]. Къона специалиста Анцуровна дика урок а хилар, иштта урок хилар цох партбюрона а. [illegible]

Дисциплина чIоагIъяра йоккхий политически [illegible]

Перестройка йолча кхана коллективна бокъонаш шеръялара [illegible] кинча. Цунца дувзаденна укх тайпара цхьа хIама дагадехар сона:

ЦхьоалагIча цеха бригадираш хозрасчетага довлара директораца къамаьл деш бар. Къаьстта хIанз, демократе хьалашка, бригадира лоархIам массехказа лакх ма беннабий. Цох лаьца дар дувцаш хинна къамаьл. Беседа йистейоалача хана «могаргдий-хьогI», аьнна дош эккхийтар цхьанне. Массаза а ёр де деза шоана, яхаш кулгалхочо хьалхадоахаш санна хург мичад хIанз. Из саг нийса вацар, хIана аьлча ший инициатива, бехктокхам хьагойта беза ха хьакхаьчай тахан. ХIаьта болхлочун творчески уйла, цо дIадоладаь кердадар шерра хьаллаца деза кулгалхоша, эггара хьалха партийни бюрос. Цу гIулакха чIоагIа гIо деш я КПСС XIX Еррига-союзни конференце материалаш.

Партийни дисциплинах къоастае йиш йоацаш я критика, шийна хеттар ала бокъо хилар. Цох бизза пайда эцаш хилча коммунистий таро я партийни организаце вахарца айхха дакъа а лоацаш юкъара долча гIулакхашта юкъе хьинарегIа дакъалаца.

Производственни отношенешта дIахо а демократизаци елга, къахьегама коллективий бокъонаш шеръелга санна долча гIулакхаша ше-шегIа автоматически айбац завода болхлой сакхетам. Цудухьа къахьегама совета председатела, водитела А. Душина хьадда енна предложенеш вIашагI а теха советe ювца оттайир дисциплина чIоагIъяра хьадда йола мероприятеш.

А. СИНЧИНОВ,
Карабулакерча химреагентий завода партбюро секретарь.

КОЛЛЕКТИВО СИЙ ДЕШ БАРАШ

«Силуэт» яхача Нохч-ГIалгIай производственни текстильно - галантерейни объединене дукха болхлой ба хьинаре къа а хьегаш, даим социалистически яхье хьалха латташ. Уж ба производства дай шоаш а лоархIаш, цун сий лакхалоаттадара тIагIертта къовсам лоаттабеш. Цар цIераш йоахача хана объединене кулгалхоша эггара хьалхарчарца хьоахаерех цаI я резчица, коммунистически къахьегама ударник Богатырева Iалаудина Галихан. Шийбалхах тIехдика кхеташ хиларал совгIа, массехк смежни професси караерзаьй цо. Цудухьа моллагIа керда балха вена къона производственник цунна тIачIоагIву объединене кулгалхоша. Цу даькъе цкъа баьнна а уж шек бала безаш гIулакх нийсдалийтадац Галихана ший оагIонгахьара. Ший опыт, дикагIйола балха методаш дIа а йовзийташ, цо хьалкхебаь говзанчаш итташ ба укхаза. Шоай хьехамча санна яхье хадданза хьалха а латташ, дог гIоздоаха производственни толамаш доахаш ба уж. Царех доккхал ду Г. Богатыревас.

Объединене дIадоладу моллагIа дика гIулакх эггара хьалхарчарца хьаллоацарех я къахьегама ветеран. ШийтталагIча пятилетка хьалхарча кхаь шера план ханал хьалха кхоачашъяра эггара хьалхарчарца доккхий декхараш тIа а ийца, хIанзлехьа ший дош дизза кхоачашдаьд цо. Цхьаккха смена дIаяхийтац цо ший норма 125—135 процент кхоачаш ца еш. Овсаре къахьегарал совгIа, ше беча балха тIа цо брак нийсъяхийта цкъа цIийъяла йийзаяц цун.

Иштта къахьегача цунна тийнна совгIаташ дукха да. Царна юкъе я «Социалистически яхье котъяьннар» яха массехк сийлен Знак, «За доблестный труд» яха медаль. ХIаьта Галихана тийнна Сийлен грамоташ, яьха баркалаш итташ да.

Объединенерча комсомольцаштеи кагирхоштеи юкъе яьржача социалистически яхье хадданза хьалха а латташ, даим башха-дика къахьегама толамаш доахаш я барзкъаш доахача цехера Хаджимурадова Эльза Айндиевна. Массаза а сменни нормаш дикка тIехкхоачашъярал совгIа, цо хьаю продукци тIехдика хул. Цудухьа ОТК контролерий тIахьожам боацаш чакхйоалийт из. Ший нийсархошта юкъе эггара хьалхарчарца из бокъо яьккхарех я Эльза.

Хьинаре къа а хьегаш, хьалхашка латта декхараш массаза а цIена кхоачашдеш хиларал совгIа, цо доккха дакъа лоац юкъарча балха тIа а. Октябрьски райсовета халкъа депутата, цехови комсомольски организаце секретара декхараш кхоачашдеш я из. Цу балха тIа шийна тIадилла гIулакх дизза чакх ца доаккхаш Эльза йиса цхьа моттиг яц. Дукха кхетама болх бу цо комсомольцаштеи кагирхоштеи юкъе. ХIаьта харжархоша шийна тIадена моллагIдола гIулакх къоастадалца из сатийна Iийна моттиг а нийсъенна яц.

Иштта хьинаре къахьегаш а общественни балха тIа доккха дакъа лоацаш а йола Хаджимурадова Эльза ца зувш йисанзар объединене коммунисташа. Цудухьа цар дIанийцар из укх шера парте член хилара кандидаталла. Шек хила везаш дац ший кандидатски стаж йизза чакх а яьккха, цунах коммунист хургхиларрах. Караьлца моллагIа гIулакх цIена чакхдоаккхаш оамал я цун.

СУРТАШ ТIА: 1. резчица Г. Богатырева; 2. комплектовщица Э. Хаджимурадова.

И. ПЛИЕВА сурташ.

Лакхехьара школа: вахара проблемаш

Халача хьалашка

Укх шера февраль бетта чакхъяьлар советски лакхерча школай дешашка хьожаш хинна КПСС ЦК Пленум. Цига дийцар таханара цун гIулакхаш, белгалъяьхар из дегIаккхувлара перспективаш.

ТIаккха, миштад цу дешашка хьажара гIулакх вай республике? Реформа яха езача тайпара дIа хIана йодац?

Тахан аз дувцаргда республика къоначa цхьан вузах — Нохч - ГIалгIай пачхьалкхен педагогически институтах.

Институтa ректорца М. У. Умаровца къамаьл деш, оаха дийцар дешара заведенена дукха хIамаш эшаш хилар, студенташта деша а баха а моттигаш ца тоъаш хилар.

Мухари Умаровичаца хиннача къамаьло гучадаьккхар, хIара студента 3—4 квадратни метр мара майда ца кхоачалга, хIаьта из нормагIа хила езачох 30 процент а яц. Берриганех 30 процент студенташ мара бахац общежите, вокхарна баха моттигаш а яц.

Керттерча корпусе 14 кафедреи 4 деканати я, библиотека (130 эзар литературни единица) а вестибюла цхьа дакъа хьа а къоастадаь, хьаьй. Читальни зале 13 истол латт, 26 сага лаьрхIа. Вокха корпусеи общежитеи читальни залашта лаьрхIа цхьацца цIа да хьакъостадаь.

Физически кхетам балара еррига кафедраши деканаташи подсобни помещенеш чу я. 33 лабораторена — 20 помещени мара яц. Хила еззача тайпара царех цхьаккха а яц. ТСО лаборатори компьютерни класси чуйола помещенеш хIараяр 15 квадратни метр мара яц. Вычислительни техника йола цхьаькха лаборатори, общественни Iилмайи педагогикеи кабинеташ кафедрашца цхьана тараяь я.

Корпусе 30 дешара аудитори я, царех шиъ лекционни а йолаш. Ректорати заочни отделении шин аудиторе я. Лекцештеи практически занятештеи лаьрхIа 6 аудитори мара яц укхаза.

Кхыметтел физвоспитане факультета занятеш еззача тайпара чакхъяха а тоъаш яц хIанз укхаза йолаш йола спортзал (12х24) м).

Оборудовани дIа-хьа оттае, лингафонни кабинеташ яц, цхьанна кафедре йоацаш я школьни хьисапе кабинеташта лаьрхIа помещенеш.

Партийни, профсоюзни организацешта, Iилма - тохкама секторашта помещени яц институте. Арендни корпус цхьаккха санитарни а противопожарни а нормашка хьежжа яц. Цул совгIа цу чу яц кабинеташ, лабораториеш, физвоспитане а музыка а занятешта еза помещенеш. Дешара аудиторешка 80 сантиметр мара шера боацача пожарни лоаме тIа гIолла аха беза.

Хьалхарча классай факультете хIара курсе 75 саг ва дешаш. Общежите цIенош зIамига хилар бахьан долаш студенташта а хьехархошта а медицински гIо эшаш моттигаш нийсъеннай.

Институт хьаеллача хана керда учебни корпусаш хьалъергья, аьннадар, бакъда, хIанз а хьалъяь-м яьннаяц уж.

1982 шера хьалъе йолаелар из дешара корпус. Укхаза кулгалдеш ва Социалистически Къахьегама Турпал, НГIАССР заслуженни гIишлонхо Хаджиев Шамсудин. Къамаьл деш, цо дийцар, цхьаккха материал а оборудовани а укхаза ца тоъалгах.

Студенташа а, Мухари Умарович хьалха а волаш, шоашта моггача тайпара гIо ду гIишлонхошта, бакъда, гуш дола кхоачамбоацараш цул сов а, проектни документаце цхьацца [illegible]

[illegible] дезарг-а студенташ. ТIаккха, фу [illegible] цу [illegible]

Дукха ха яц аз вай республике [illegible] школе [illegible]

А. САЙРАЛИЕВА.

ХIара дезала— къаьстта фусам

Еррига таронаш оарцагIйоахаш

ЧIоагIа квартираш е цIенош хьалде лаьтташ эшаш 2500 дезал ба таханарча дийнахьа тха районе (городе а юрташка а).

Цу деша хетаяь райсовета сесси хилар 1986 шера август бетта. Цига тIаийцача генеральни планах укх пятилетке районе хьалде деза 50.000 кв. м. хиллал нах чубаха цIенош. Из мел дукха болх ба хара тоъаргда укх тайпара масал. Пятилетка хьалхарча шин шера оаха хьалъяь фусамаш (Iаьдало а, кооперативни хьисапе а, хIаьта наха шоаш хьалъяьраш а йолаш) 6,5 эзар гаргга квадратни метр я. ТIаккха ер а долаш юхедисача укх 3 шера хьалъе езараш 43,5 эзар квадратни метр я, вешта аьлча 6—7-за дукхагIа. Цунга хьежжа айяла еза уж хьалъяра темпаш, ахчанца, гIишлон материалашца царна еш йола Iалашо. Цу даькъе дикка аьттув боалаш латт тха. Нагахьа санна цу вай дийцача хьалхарча шин шера гIишлош хьалъяра деррига а тхона хьахийцар 1 млн. 900 эзар сом мара хиннадеце, духхьал укх цхьан шера оаха цу гIулакхага дIадохийтаргда 3 млн. сом гаргга.

Цох дукхагIдар юрташка дIадахийта лаьрхIад оаха. ХIана аьлча, нагахьа санна хьалха дIаяхача хана городе дукхагIа цIенош хьалдеш хиннадале, юрташ тIехьаюсаш хьайоагIа, хIара шера хьаIовш бола къона дезал цига дукхагIа хул.

Фусамаш, цIенош де лаьтташ декъача дукха кхочамбоацараш нийсденнад районе, уж кхы ца нийсдалийта гIерт тхо хIанз. Цу хьакъехьа эггара хьалха оаха пайда эц перестройкас шерра хьайиллача демократех, гласностах. Хьалха мо папкашта юкъе ехкачул тIехьагIа йиш а яле ядац наьха заявленеш. Вешта, наггахьа квартираш, лаьтташ дIа-хьа декъача хана мара дагайохаш а хиннаяц уж-м. Цудухьа хиннаеций цу гIулакха законодательство телхадеш моттигаш?

Тха декхар — дIахо йодача хана социальни нийсхо дика дIаяхьар. Фусамаш эшаш е уж хьалъе лаьтташ эшаш болча наьха аргIан спискаш хIанз бIаргаго йиш я юрташка, городе хьалтеха йоахкаш, собранешка, хIаьта бахача наьха сходашка ювцаш хаза йиш я. Городе бахача наьха спискаш-м районни газета тIа а кепа техай.

Лоацца аьлча, наха шоаш тIахьожам бу цу гIулакха. Тхоашка хьакхаьча хIара заявлени кIоаргга ца тохкаш йитац оаха. Нагахьа санна из заявлени енна саг болх беш вале — ше волча коллективе дувц цун вахара хьал, юрта вахе — сходе дувц, юртсовета исполкоме гIолла чIакхдаьннaчул тIехьагIа. ТIехь-тIехьа дукхагIа Iовш йоагIа опыт.

ЙоггIача тайпара кхоачашъеш хиннаяц хьалхагIа фусамаш дIа-хьа екъача районни комиссе ший функцеш. Цхьа-ши саг дIа а вахийта оттаяь акт — цу сага квартира йоагIа-ягIац, аьнна, йизза бокъо луш дола документ дац. ХIанз оаха эргадаьккхад из гIулакх. Шиший хоадаьча ханашка предприятешка, юрташка дIахьа ух районни жилищни комиссе, цига ю ший заседанеш а совещанеш. ДикагIа довз квартира я лаьтта эшача дезала хьалаш, дукхагIа дагабоал комиссе членаш нахаца. Хало дукха гIа хуле а тIехьале дикагIа а йолаш чакхдоал иштта вIашатIехьдаьккха гIулакх. Цу тайпара болх баь даьннад тхо районa йоккхагIйолча юрташка: Наьсар-Керте, Яндаре, Экажкъонгий-Юрта, ТIой-Юрта.

Укх тIеххьарча хана цхьаькха керда хIама а юкъедахьа доладеннад тхо цу гIулакха: Из дагадохийтар— нах шоаш ба. Юххьанца цхьа-ши саг вера: цIенош хьалде лаьтта оаш лоре спискашта юкъера хьадаргдар тхо, аьнна. ХIанз цхьа ткъаьх саг ва цу тайпара дехар деш. Кхы а хьаухаш а латт.

Тхоайла дага а даьнна хьаллаьцар оаха из керда болам. Дика ма дий нагахьа санна ший низаца, ший чотах, я Iаьдала новкъосталца саго ше цIенош хьалдой. «Белхий» баь а сихагIа уж хьалде а хьожаргва из, дикагIа а дергда.

Цхьабараштa хета мег: шортта дIа-хьа декъа лаьтташ тхога да, аьнна. Дац. Тхона эшарга, хIаьта йолаш йолча таронашка хьажжа республика Совмино яьча решенех цIенош де аьнна ерригача района лаьрхIа хьахьожадаьр 152 гектар да (массайолча юрташкара вIашагIтехча).

Цох хIара юрта мел доагIа а из мичахьара хьахоададе деза а хьож тхо-тхоаш дIа а ухаш. Юртсоветий болхлошца, депутаташца, бахача нахаца дага а доалаш бу оаха из болх а. Деррига эшаш дола лаьтта хьакъоастадаьчул тIехьагIа района архитектурни служба болхлоша планировка ю хIаране цIенош хургдолча. Цул тIехьагIа наха шоаш дIа-хьа екъ участкаш кхадж а тоссаш. ТIаккха хургболча лоалахоша а гаргарча наха а шо-шоайла дIа-хьа безарга, бовзарга хьажжа хувца йиш я уж участкаш. Из а да наха юкъе бохам ца хилийта аьнна оаха вIаштIехьдаьхача гIулакхех цаI.

ХьалхагIа дукха моттигаш нийсъеннай районе, лаьтташ дIа-хьа декъача хана юртсоветаштеи совхозий кулгалхоштеи юкъе цатоамаш увтташ. Из хиннад: царех хIаранена йизза шоай бокъонаш ца йовзарах, я йовза ца ларах. ХIанз а бокъонца метта денадац цу хьакъехьа «Маяк» совхозе даьча гIалата зене гIулакх. Лаьттан законодательствах йола бокъонаш телха а еш харцахьабакъахьа дIа-хьа дийкъача лаьтташа дукхача наха халхетараш даьд. Дика урок хиннай тхона цу гIулакхах. ХIанз юртсоветаца цхьана цига порядок еш да тхо.

Цхьаькха къаьнара проблема а я оаха уйла еш. Юрташка хIанз а кIезига бац шоай доалахьа йоккхий бешамаш, сов лаьтташ дола нах. ТIехь-тIехьа естественни хьисапе ши-шех кIезигадукха метта-м ух из гIулакх. Юрта хьалду керда цIенош. Саг йоалаяь бувбаьнна къонгаш дукхагIдолча даькъе шоай даьшта гаьна а ца боалаш цар лаьтта хьалду шоашта цIенош. Нагахьа санна ше вахача метте из паргIато йоллаше кхычахьара лаьтта, е квартира ехаш вола саг нийсвелча, юртсовето законагIа доггIача тайпара къостаду из дош. Из цхьа никъ ба бешамаш шоай норма тIа кхачийтара оаха пайдане лоархIаш.

ДIахо, тIеххьарча хана юрташка хьалъе йолаеннача соцкультбыта объекташта кIал а дода цу тайпара совлен лаьтта. Масала, иштта хьалъяьй Наьсар-Кертера башха культура Дворец, быта ЦIа, техстанци, юкъера школа, тика кхыйола зIамига а йоккха а наха эша объекташ. Иштта йоккха школа хьалъяьй Аьлти-юрта; иззаморг — Дошлакъа-юрта. Юрта юкъе хьатийдача лаьтташ тIа хьалъяьяла йоал СурхотIара клуб. Дукха я юрташка-м цу тайпара хьалъяь а хьалъе йоалаяь а тайп-тайпара объекташ.

ХIаьта а духхьала цу аз бийцача шин наькъа тешамах дита Iац тхо из гIулакх. Эшача метте закон а юкъедоакх, озавезар — бехктокхаме а оз законага хьежжа.

ЦIенош деча наха чIоагIа аьтто болаш гIулакх да ссудех ахча телалга а. Тха районе, масала, май хьатIакхоачаш сбербанко из дIаденнад 1,5 млн. сом. Из эшаш дукха кхы а застройщикаш ба. ХIаьта а из дика гIулакх телхадераш а нийслу юкъ-юкъе, шоашта ца доггIаше а ссудаш дIаийдеш. «Сердало» газета тIа а айдар из дош. Таьхкача, тхона гучабаьлар цу тайпара цхьабола нах. Царех бар: ТIой-юрта ваха Х. М. Чумаков (цо ийцадар 20 эзар сом ссуда), В. А. Сельмурзиева, Л. И. Сельмурзиева (Гамурзиева), Х. У. Точиев, Л. И. Дакиева (СурхотIе) кхыбараш. Цар а ийцадар харцахьа 16—20 эзар долаш сом ахча.

ВIалла ца хьожаш, ца тохкаш документаш тIа кулгаш яздеш, печаташ увттаеш хиннай цхьаболча предприятей кулгалхоша, юртсоветий председателаша. Цу гIулакха боаггIача тайпара тIахьожам беш хиннаяц райисполкома архитектуреи гIишлошъяреи отдел а.

Укх шера июль бетта тхоай исполкома цхьан заседане дийцар оаха из дош. Цу гIулакха бехке болча юртсоветей председателашта (Гамурзиево — Р. Сагов; СурхотIа —М. Аушев) строги выговораш елар. Из морг кхы хилийта йиш йоацалга дIа а хайташ цу гIулакха тIаэзар совхозий директорий теркам («40 лет Октября — Б. Дуров; «Маяк» — М. Кодзоев). Строги выговор елар района архитектора М. Х. Гойгова. Балхара дIаваккха оттаваьвар «Сердало» газета тIа вийца райисполкома керттера бухгалтер Б. Даурбеков. ХIаьта а цо ше хьарцахьа ийца ссуда сбербанке юха дIачуделарах бехк а баьккха витар из.

«2000 шу дуззаш — хIара дезала къаьст-къаьста фусам» яха программа кхоачашъеча новкъарле еш болча наха тIахьожам беш а уж бехктокхаме озаш а болх бергба оаха дIахо а.

А. БОНДАРЬ,
Назрановски райисполкома председатель.

ТIЕХХЬАРА ГЕКТАРАШ

«Самашкинский» совхоза кхай тIа тхо хиннача дийнахьа йIайха яр.

— Ер мо деноuш дукхагIа хилча бакъахьдар, — йоах боахама керттерча агронома Назыров Салавде. — Дукха яздаьд догIо ялат доадарах, из чуэца хала хиларах. Уж халонаш тха боахаме а я. Бакъда, къахьегама хьалаш во вIаштIехьдаьхад, аьнна ала йиш йолаш бац механизатораш а хIаьта иштта бехк баккха йиш яц царех сухал бац, аьнна. Укх деношка тIеххьара гектараш чуэцаш доахк тхо. Таханар мо дIайха ши-кхо ди доагIе деррига балхаш йистедоахаргда оаха.

Укх шера 1343 гектар гурахьа дIадийна ялат чуэца дезаш бар боахаме. Царех 1163 гектар мукх, 180 гектар — кIа. Мукх хIара гектара тIара 21,4 центнер чуэц. ХIаьта кIа — 21 центнер, план 22 центнер йолаш.

БIарччача дийнахьа кхай тIа я технически служба звено. Ялат чуэца доладича гIоне дика къахьегаш ба сварщикаш Магомадов Башир, Абдеев Абдулла. Шийгара гIалат ца доалийташ къахьег бензовоза водитела Ханзиев Хьасана.

Хьалхле лелаеча механизаторашта материальни а моральни а поощренеш ю. Комбайнерашта юкъе белгалваьннав Хамидов Хьасан.

В. КУРБАНОВ.

ЛОАРХIАМЕ ПРОБЛЕМА—ТIЕХЬАДУСИЛГА ДIАДАККХАР

Шерагара шерага ше доахаш дола производственни хьокхамаш дикагIа хулийташ хьайоагIарех я укх шера цхьоалагIча январе денз самофинансированеи йиззача хозрасчетеи кердача системагIа болх бе йолаеннача «Грозтрубопроводстрой» треста коллектив. ГенподрядагIа гIишлон-монтажни балхаш дара ворхI бетта план 103 процент совгIа кхоачашъяьй цо. Ший низаца гIишлон балхаш дара задани 104 процент кохачашъяьй, къахьегама овсарле лакхъяра план 12,6 процент тIехкхоачашъяьй.

Уж толамаш доахача дизза дакъа лаьцад кхоалагIчеи пхелагIчеи гIишлон-монтажни управленей коллективаша. Хадданза социалистически яхье хьалха а латташ, хIара сменагIа нормаш 120 — 140 процент кхоачашъеш я нн. Ожитов, Поляков, Толдиев керте латтача комплексни бригадай, нов. Гашаева кулгалдеча слесарий-монтажникий бригада коллективаш.

Цхьабакъда, белгалдаккханза Iе йиш яц перестройка дIа ца йохийташ духьале еш бараш а хилар. ДукхагIча даькъе цар бехкагIа нийслу гIишлош хьалъечара цIенхаштта дола кхоачамбоацараш. Капитальни вложенеех пайда эцара план кхоачашъяьяц укх доакъошка: халкъа образоване, наха чубаха цIенош хьалдеча, унахцIенон, культура, кхыча доакъошка. Цхьаккха дича а ла мегаргдолаш гIулакх дац хьал ца еш пусковой больницаш, деша даха ха йоацача берий учрежденеш, культура Дворецаш, соцкультбыта кхыйола объекташ йисар.

Вай республике гIишлон-монтажни балхий план кхоачаш ца яра керттерча бахьанех цаI да гIишлон организацей материально-технически база боарам дикка тIехьабусаш хилар. Цу даькъе хIанзарча хано дIадехараш кхоачашдац гIишлон материалий промышленноста, гIишлон индустре предприятей коллективаша.

Етта кирпишк, аьшкбетона изделеш чIоагIа дукха ца тоалга ховшшехьа, гIишлон производствана индустриализаци яра даькъе республика тIехьаюсилга ховшшехьа «Чечениншстрой» объединене коллективо тесса лелабу крупнопанельни домостроене Аргунски комбината реконструкци яра болх. ЧIоагIа во лел Чир-Юртара пенашта йола силикатни материалаш арахецаш йола завод хьалъечара балхаш а, КСМ-2 кхоалагIча цеха реконструкци елга а.

Силикатни стенови материалаш арахеца завод хьалъяь ца йоалаш тIехьаяьнна хилара керттерча даькъе бехке я «Чечениншстрой», № 7 йолча треста МУС-а, «Кавэлектромонтаж» треста ГМУ, СМП-131, кхыча организацей коллективаш. Царгара цIенхаштта хьадеха деза завод хьлъечара гIишлон-монтажни балхаш чакх а даьха, укх шера кхоалагIча квартале из болх бе йоалаялийтар. ГIишлонхой нерудни гIишлон материалашца эсала Iалашбу Нохч-ГIалгIай карьероуправлене, «Аргунводпром» «Чеченингушавтодор» объединеней коллективаша. ТIеххьарчо хIанзалца хьа болх бе йолаялийтаяц Белгатоера дробильно-сортировочни завод. Лоацца аьлча, гIишлонхой производственни база дегIайоалаяра оарцагIъяха еза еррига таронаш. Партийни, профсоюзни организацей, боахамий кулгалхой сийлен декхар а хинна дIаотта дезаш гIулакх да из.

ГIишлош хьалъечара болх лерттIа дIа ца бохийташ, из тIехьабоахаш дола бахьанаш кхы а дукха да. ХIанз а моттигаш нийслу республике дуккха объекташи гIишлоши хьалъеча капитальни вложенеш дIа-юха а хьежаеш, йиллача хана объекташ йисте ца йоахаш. Из бахьан долаш проектех е лаьрхIа йола технологически процессаш, оборудовани къалу, дукхагIа хул хьалъяь ца йоалаш юсаш йола гIишлош.

ХIанз республике хьалъеш латташ я дукха объекташ. Кхы тIа кердаяраш хьалъе йолаелга бокъонца уйла а яь мара де йиш йолаш гIулакх дац. ГIишлонхой база таронашка, цун мощностага, финансашка, эшача оборудованеца, конструкцешца из Iанеца, лашъярга хьежжа мара де йиш йолаш гIулакх дац из. ХьалхагIе а паччахьалкхен планаш кхоачашъергйоацилга ховшшехьа, реальни йоаца объекташ министерстваша, ведомствaша-заказчикаша титульни спискашта юкъаккхахьара йола харцахьара практика цIенъяь дIаяккха езаш я. Цунца дувзаденна дукха претензеш хул гIишлонхой заказчикаштеи проектировщикаштеи. Дуккхача заказчикаша шоай декхараш во кхоачашдеш моттигаш нийслу. Ший ханнахьа финансировани яц, тIехьадоах пусковой объекташта дола проектно-сметни документацеш, оборудовани. Проектни институташа цIенхашттара кхоачамбоацараш нийсдолийт шоаш кийчдаьча проектни документацешта юкъе, цар а кхыча бахьанаша а чIоагIа тIехьатетт гIишлонхой болх. Цудухьа пусковой объектана йилла ха чакхйоалача хана штурмовщина хул, цунца дувзаденна дика хилац хьалъеш йола гIишлош. Уж гIулакхаш ца нийсдалийтара самофинансированеи йиззача хозрасчетеи системага яьнна болх бе йолаялийта еза подрядни гIишлон организацеш. Коллективни подряда шерра никъ хьабелла беза.

Сихеи дикеи гIишлош хьалъяр хIара гIишлонхочун сийлен декхар а хинна дIаотта дезаш да. Плановни къахьегамеи дисциплина чIоагIа ца хуле, организованности порядоки ца хуле дика дIабаха йиш яц гIишлонхой болх. Цхьайолча подрядни гIишлон организацеша балха ханах бизза пайда ца ийбарах, прогулаш ярах, болх ца беш багIаш ха яккхарах. Укх шера хьалхарча ялх бетта духхьал прогулаш ярах республика подрядни организацеша зехьа йоаяь балха ха 5744 сага-ди да, соахка цу юкъа хиннaчул 16,7 процент дукхагIа я из. Хьалхарча ах шера прогулаш ярах «Чеченингушстрой» объединене йоаяь балха ха 1524 сага ди, соахка цу юкъа йоаяьчул 14,6 процент балха ха дукхагIа а йоаеш. «Агропромстрой» объединене прогулаш ярах зехьа йоаяь балха ха 2262 сага-ди хилар. Цхьабола болхлой нийслу гIишлош хьалъеча балха хьа а ухаш, деш хIама доацаш алапеш ийдеш.

ГIишлонхой болх боаггIача боарамагIа дIабахийтара бокха лоархIам болаш да цар къахьегамеи бытеи хьалаш тоадар. Цу дешай хьакъе дукха леткъ гIишлонхой, къоастаянза проблемаш а я. Гуйрийна-Iана замалахьа болх бара ханнахьа кийчъяц помещенеш, болхлошта эшаш дола спецбарзкъаш хилац дуккхача моттигашка. Делкъийга хIама дуалга гIишлош еча йоккха проблема я, шоашца цIагIара хьа а кхухьаш, бекъа кхача буъ гIишлонхоша. Цхьайола моттигаш я мала хий доацаш а. Иштта долча хьалашка болх бе ца а могаш, балхара дIабувлаш дIаух гIишлонхой. Уж санна долча кхоачамбоацарашца цхьаккха дича машар хила йиш яц.

С. ХАДАШЕВ,
Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета гIулакхашта йолча управлене гIишлони жилищно-коммунальни боахамеи отдела начальник.

Б. КОСТОЕВ.

Къахьегама коллектива советашка

Хьалхара халонаш

Перестройка лерттIа дIаяхийтар дукхагIча даькъа тийша да мугIареча къахьегамхой хьинарах, аьнна белгалдаьккхад XIX Ерригсоюзни партийни конференце материалаш тIа. МоллагIча саго берригa ший низ оарцагIбаьккхе къахьег, нагахьа санна ше производства визза да волга кхетадеш хилча. ХIаьта из ишттa хилийтара дукха хIама да партийни, профсоюзни организацех тийша а. Предприятехи (объединенехи) долча Законо шерра юридически бокъонаш лу къахьегама коллективашта экономически вахаре айхха дакъалацара, шоай творчески потенциал дегIайоалаяра.

ХIара болхлочун бокъонаш практически балха юкъейоалаяра наькъех цаI ба производствана лостам теларна эшаш йола къахьегама коллективай советаш вIашагIйохкар.

— Тха совет вIашагIаелар соахка ноябрь бетта, — яхаш дувц «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни завода къахьегама коллектива совета председатела Г. Габараева. — Цунна чувоагIа 25 саг. ХIанзле бархI заседани хинай совета. Царех цхьан заседане дийцар 1988 шера йолча паччахьалкхен планах. Укхаза гучадаьлар автотранспортни промышленноста РСФСР Министерства енна задани металлана поставка ца йирах кхоачаш ца еш юсалга. Совето письмо яздир цу хьакъехьа министрага Ю. С. Сухинага. Бакъда жоп юхадanзар. Завода кулгалхой таронаш лаха йизар ца тоъаш дола металл бахьанце тIадиса декхар дIадаккхара. ХIаьта цу гIулакхо продукцега дIадодар дикка лакхдир, хьатIабоагIа пайда кIезигбар. ТIаккха вайна ховш долча тайпара тха завода коллектив хозрасчетагIа къахьегаш ма йий. Совето юха а хоам бир министерстве металл лоаттаделга юкъах доахаш хиларах. Иштта дIахайтар продукци кхоачам боллаш ца лоаттаярах министерства заводага гIод тохара санкцеш хьаяйташ хуле, уж арбитражни порядках министерства чотагIа заводо дIахьожаергхиларах.

Дукха декхараш да совета кхоачашде дезараш. Масала, Ленински райисполкомо дийхар наькъаш тоадеча юкъедахийтара заводагара итт эзар сом. Хьалхара документаш хьалъайдича гучадаьлар цу гIулакха заводо 29 эзар сом райисполкоме дIахьожадаь хилар. Совето хоадам бир из ахча шортта тоъаргхиларах.

Совето доаггIар хьадех шоай декхараш талмастта кхоачашде гIертача подразделеней кулгалхошкара.

Цу хьакъехьа укх тайпара дувц завода директора Л. Негинске:

— Цхьайолча цехий начальникаша бехктокхам боацаш дитар тиша аьшк дIачудалара декхар. Массехказа хьалхадахарах а хIама хилaнзар. Предприятена гIод техар. ХьалхагIа-м подразделеней кулгалхоех къа а хийтта производства чотагIа списать дергдар аз уж 30 тума. Бакъда къахьегама коллектива совето кхыча тайпара хоадам бир. Бехке барашкара из декхар хьадоаккхалга.

Къахьегам вIаштIехьбаккхара кхыдола дешаш а дийцар совете. Иштта, масала кулгалхоша еннача представленех номер 3 йолча цехера берригa а токараш цхьа комплексни бригада вIашагIа техар. Къахьегамеи бытеи хьалаш тоадара а кIезига теркам тIабахийтац совето. Цхьан заседане дийцар завода шоллагIча территоре тIарча столове во болх беш хилар, номер 6 йолча цехе подъемникаш оттае езаш хиларах, номер 4 йолча цеха дробометни камерана юхе кхоале хьалъе езилга.

— Оаха дика кхетаду берригa низ тIабахийта болх оахош ца белга, — яхаш самокритично дувц Г. Габараева. — Из е вож соцам кхоачаш мишта бу хьожаш тIахьожам боаггIача бесса лоаттабац. Иштта, масала, укх шера февраль бетта заводе дIахо а телефонизаци чакхъяккхара решени тIайийцар. Из болх дIахьолга тIадиллар керттерча энергетика Г. Курнояровна. Бакъда, оалаш ма хиллара ворда хIанз а меттахьара яннаяц. Шийна тIадилла декхар бехктокхаме ца хеташ дитар специалиста, хIаьта совето из кхоачашдара тIахьожам лоаттабанзар, цу хьакъехьа цунгара доаггIар хьадеханзар.

Из-м цхьа масал мара дац. ЦIенхаштта кхоачамбоацараш а да къахьегама коллектива совета балхаца. Ховш да самоуправлени дегIайоалаелга демократизацецеи гласностацеи дувзаденна долга. Из хоалуш хила деза къахьегама коллектива совете харжара кандидаташ белгалбоахача хана. Нагахьа санна совет ше завода коллектива юкъарча собране хержа яле, кандидаташ хоржалга мишта дIадахар? Хала хете а парткома амар а телаш хилар из гIулакх. Цеховой парторганизаце секретара А. Лекчинова дувц:

— Парткома секретара тIадилларах аз хьахержар совета юкъевахийта ши кандидат. ХIаьта партко̄мо уж чIоагIбир. ТIаккха собране царна тIехьа «цхьоагIонца» кхаж а тессар.

— Тхо долча хьалхагIа ерригача завода къахьегама коллектива совет хержар, хIаьта советаш хоржалга лохехьара (бригадни, цехови) дIадоладе дезаш дар, — яхаш дувц номер ялх йолча цеха бригадира А. Яценкос. — Боккъалдар, аьлча завода совете чугIоргбола кандидаташ цехе бувцанзар. Цудухьа со, цехови совета председатель заводской совета член вац. Заседанешка дакъа лацара дукхагIа йолча хана сога кхайка а кхайкац Совете кIезига ба болхлой...

Из бакъда . Советерча 25 сагах шийтта кулгалхо ва, кхойтта болхло ва. ХIаьта цу кхойттанех шиъ дукха ха йоацца̄ш балхара дIаваьннав.

Болхлошца Ю. Канайкинаца, А. Басаловаца, В. Неменкоца даьча къамаьлах аз кхетадир дукхагIа долча даькъе къахьегама коллектива совет духхьал каьхата тIа мара йоацалга. Болхлошка хоам бац совета решенеех, цун балхах.

Хетаргахьа дукхагIча даькъе бакъ ба болхлой. Укхаза демократии гласности къамаьла мара йоацалга гуш да. Заводе цхьаннахьа а гуш яц совета чубоагIа нах тIабола список, цун заседанех, тIанийъча решенех хIама дац. ТIаккха советех йолча положене тIа аьнна да: «Къахьегама коллектива совета дувцача дешаех лоацца протокол а оттаду из гургдолчча моттиге хьал а тох, приказий улга тIа», аьнна.

Гласность хоалу совета заседанешка безам бар хьавехарцеи, наха гуш уж чакхйоахачеи.

— Безам бараш совета заседане хьабех оаха, — йоах цун председатела.

— Мичахьа хул заседанеш? — хетт оаха.

— Директора кабинете, — жоп лу цо.

Хьажал, цкъа-дале селларча дукххача наха директора кабинет эIамига я, шозлагIдале берригa кулгалхой укхаза хиларца болхлой юхаувзабала а сахьат дац.

Ший теркама кIалхара дувлийт совето боккхача лоархIаме дешаш. Масала, тIехьарча бархI бетта хьежабац завод экономическии социальнии дегIайоалаяраи цунна реконструкци яраи перспективни планага.

— Цу дешага хьожаш я тха кадрови комисси, — яхаш дувц Габараева.

Бакъда цу тайпара комисси йолаш я, цунах ца тешилга а дац. ХIаьта а къахьегама коллективаех советий ВЦСПС рекомендаце тIа аьннад: «Къаьстта боккха лоархIам болаш я къахьегама коллективай советаша административни кулгалхой хоржалга къахьегамхой юкъарча собране дIахьолга».

Ше вIашагIъеллача гIоне ха хиннаяц къахьегама коллектива совета завода ерригa а подразделенеш йиззача хозрасчетага яхара дош къоастаде.

Массехк дош ала безам бар совето ший болх вIаштIехьбаккхарах. Заседанеш хан-ханнахьа йиц дукхагIа йолча хана цига дувцараш а кIезига лоархIам бол дешаш да. Из дерригa а дIадаькхача цхьаккха план а йоацаш бу совето ший болх.

— Мишта вIаштIехьбоаккх оаш планаш йоацаш совета болх? — аьнна даьча хаттара жоп луш цун секретара А. Коробкос аьлар:

— Заседани хилале хьалха президиум гулъю оаха цига белгалдоах дувцаргдола дешаш.

Гой, заседани дIайоалаяллалца йолча хана совета членаштеи кхыча болхлоштеи хац сенах лаьца хургда къамаьл. Хетаргахьа нийсагIа хургда заседанеш чакхъяхара къаьстта ди белгалдича хьалххе. Из хIара бетта а хургдолаш. цига дувцаргдола дешаш а хьалххе хьакъоастадича.

Теша лов белгал мел даьха кхоачамбоацараш гаргарча хана дIадоахарг хиларах. Вай ювца совет хIанз а къона я цун берригaш а бархI бутт мара баьннабац. Хьалха баьккхача наькъагIа йодаш яц из, цудухьа нийслу халонаш а гIалаташ а. Бакъда гIалаташ ханнахьа теркал де деза, дIадаха а деза.

В. ЕГОРОВ,
къахьегама ветеран.

МОСКВА. СССР АН космически тохкамий институте «Реликт-2» яхача проектагIа хьаеш я 15 миллион шу хьалха Вселенне экхкаш хиларах хьахиннача реликтови сердала анизотропи лахара йола «Прогноз» яха спутник. Спутника тIа оттаяь уникальни аппаратура градусий массехк миллион даькъий башхало къоасталургйолаш я.

В. КУЗЬМИНА сурт. (ТАСС).

Дикача нахах

ТХА КИОСКЕР

Ер шоллагIа шу да Бекмурзаева Хадишат Шолже яхача юрта яха, книжкаш дохкача киоске цо болх бу а из ха я.

ХIара ди массаза доал книжкашцара, журналашцара, газеташцара наьха безам совбоал. Киоска чу хьачудена газет, журнал цу сахьате аргIа а этте дIахьу. — Перестройка, гласность, демократи яха дешаш наьха дегашка дийшад дикача оагIорахьа хувцалуш латт наьха уйлаш,—йоах Хадишата. 700 сом план йолча метте 802 сом план яьй аз, цхьацца болча бетта 900 сом а нийслу.

Халонаш я цун балха тIа. Дукха ха йоацца̄ш хозрасчетагIа болх белга тIаийцад Бекмурзаевас. Из атта гIулакх дац, болх Iомабе ха еза. ХIаьта а продавеца чIоагIа теркам тIабахийта, ший гIулакх лоархIаме леладу. Дешарашта малагIа журнал, газет, книжка дукхагIа эш хьож из. Эшар хьа тIа да а гIерт, хIана аьлча юртарча наьха вIаштIехьдалац дага ма дехинге а городе книжка, журнал эца баха.

— Тха продавец чIоагIа дика безаме я, — йоах Д. Лабазанова. — ГIулакх сиха ду цо, эцархочоа фу эш хьож, хьона дезаш дола книжка, журнал доацаш хилча цун метта кхыдар дала гIерт.

СПТУ хьехархо Т. С. Волотова, продавец А. Хашханова, дешархо А. Алиева чIоагIа раьза ба Бекмурзаевайна.

Тайп - тайпара балхаш леладеш хьаенай Хадишат. Миччахьа ше дIакхаьчача нахаца безаме, болх бехктокхаме беш а хиннай. Цудухьа цунна тийннай дукха Сийлен грамоташ. Из коммунистически къахьегама ударник а я. ХIаьта цхьанна метте баьбац цо иштта дег тIара, безаме хеташ болх, укх киоске санна.

Теркал де дезаш да цхьаькха. Юрта бахача наха газеташтеи журналаштеи подписка яра гIулакх лаьгIденнад ший ханнахьа почта хьа цакхьахьар, почтови ящикаш еха хилар бахьан долаш. Вай мехка перестройка йолча хана наьха безам ба массайолча миIинге фуд ха, дикача хIаманна хьокхам хьаэца, шоаш бахача метте хIама тоаде. Бекмурзаевайна гIо эш, цунна цхьаннена хала да массавола саг книжкашца а газеташца а Iалашве.

Хадишата ши бер да. ЙоI — Зарема библиотеке балха я, ший нана санна, нахаца безаме а я.

А. МАЦИЕВА.

ВОДИТЕЛИЙ ТОЛАМАШ

«Югмебельтранс» объединене чуйоагIача АТП-3 мовхьаш дIа-хьа кхахьара декхараш кхоачашду. Предприятешта хадданза бийдал лоаттаю. Иштта дика болх барах социалистически яхье хьалхара моттигаш йоах цо.

1987 шера социалистически яхьа итогех автотранспортни . предприяте объединене гIолла шоллагIа моттиг яьккхар.

Хьинаре къахьегаш дIадоладаьд АТП болхлоша 1988 шу. БархI бетта дохо дех йола план 104,4 процент, мовхьаш дIа-хьа кхахьара план 128 процент кхоачашъяьй. Цунах гу коллектива овсаре къахьега вIаштIехьдоалалга.

Хьалхарча ах шера 1 моттиг яккхарах АТП коллектива «Югмебельтранс» объединене карара кара тела ЦIе байракхи, Сийлен грамотеи елар, ахчан преми хьожайир.

Социалистически яхье белгалъяьлар А. И. Касьянова кулгалдеш йола водителий бригада. Бригадана вымпелаш, ахчан преми хьожайир.

Ш. С. Хусенов автотранспортни предприяте директор вола дукха ха яц. Цу лоацца̄ча хана цо дика Iомаяьй предприяте режим, хIара хаттар къоастаде хьож. ХIара болхлочун цIи йовз цун, довз цар гIулакхаш, эшараш.

Хьоахабе безаш ба дика водителаш а. Уж ба С. Улубаев, К. Саркисов, С. Шабазов. К. Саркисова «За достойный труд» яха медаль еннай. Цу водителаша хадданза денни-буси къахьег. Совленна рейс е бIукъажац цар, машинаш тиша яле а. Юкъера ха 15 — 20 шу да царгарча транспорта. Ховш ма дий из технологически климата Iаткъалга. Нах балхар дIаух. Объединене цу гIулакха теркам тIаозаре болх кхы а дикагIа дIагIоргбар. Цул совгIа, предприятеш бийдалца Iалашъяр гIулакх а тоалургдар.

Цхьаькха цхьа хIама хьоахаде безам бар са. «Терек» объединене транспорт гаьннарча рейсах йодаш ах мара етта йодац. Из бахьан долаш АТП-3 тонно-километрах йола план кхоачашъяц.

И. ТОХОВ.

Традицеш дIахо хьу

— Со цецваьккхав цар,— дувцар, тхо наькъагIа долхаш Грозненски кооперативни техникума хьехархочо Б. П. Долинске. — Барттайна, Октябрьски консервни завода кулгалхой оагIорахьара цхьаккха ала хIама доацаш болх бу тха студенчески отрядо. ДIакхаьчача гургда-кх хьона...

Баьцадаарий консерваш арахеца цех. Укх чу къахьегаш я отряд. КIай халаташ тIадувхаш, конвейер тIа тайп-тайпара операцеш чакхйоах студенташа. Царна бIарахьежача хеталу, уж дукккхача хана денз заводе къахьегаш ба—аьнна. Иштта дика чакхйоах студенташа операцеш. Укхаза йоккха говзал эшац аьнна хете а лоархIамболаш да банкаш лерттIа кийчъяр, дIакъовлар, продукци брак йоацаш арахецар. Цу дешашта боккха теркам тIаухийт заводе. Предприяти хозрасчета хьисапе болх бе йолаеннай. ТIаккха брак яха дош дицде дезаш да. Цунах хоам бир студенташка юххьанца балха арабаьннача дийнахьа. Цудухьа фуннагIа даь а, шоашкара гIалат ца далийта хьеж студенташ.

— Соахка тха цехе болх беш хилар мехкадаьтта института а. Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университета а студенташ. Царга дукха гIаръе езаш хулар. Ераш боагIача хана а, сай акхарца айхьазавувла везаргва моттар сона. Са уйлаш харц хилар. Шоашка дIаяхар, шоай декхараш дика кхетаду акхар. Лоацца аьлча, атта да сона акхарца болх бе, — йоах цеха начальника Исмаилов Рамзана. Цо аьннар бакъдир бригадира Данатов Салмана а.

Конвейер дIайолалу моттиг. Курбанов Iаббаса новкъосташца хьачукхухь цехе помидорех йиза яьшкаш. Укхаза болх беш ба Богатырева Мария, Закаева Зулейха. Цар керттера декхар — еха е йоахкаенна помидораш хьакъоастаяр. Цу декхарах дика лоархIабу уж.

ДIахо долх тхо. Укхаза цIенъяь помидораш банкашка ехкаш дукха мехкарий ба. Сиха лел цар кулгаш. Массане цхьатарра болх бу. Бакъда, царна юкъе а кIезига бац дика къахьегарца белгалбаьнна. Уж ба Оксана Липник, Эльжуркаева Макка, Урумова Мадина, Дацагова Луиза, иштта кхыбараш а.

— Раьза йий хьо балха?— хаьттар аз Эльжуркаева Маккийга.

— Хала хIама дац уккхаза. Консервни заводе болхбар тIехьагIа накъадаргда тхона компот е, нарсаш, помидораш яша йохка хар дика хIама да. Из гIулакх хIанзле а дика Iомадаьд оаха.

Банкашта ногIараш дIачIоагIду моттиг. Конвейер укх метте кхоачалу. Уккхаза боахк Азаматова Фатима, Магомадов Эльбрус. НогIараш тIадехка банкаш конвейер тIара Iойоахарех ва отряда комиссар, ВЛКСМ комитета член Закриев Ваха. Отряда кулгалхо вар аьнна киса кулгаш дехка лелац из. Вокхарна шийгар хьокхам гойт. ТIаккха малав комиссар иштта хилча балхах къехкаргвар.

— Хьалха университета студенташца болх бора оаха. Тхоай лоIамагIа дацар. Цу хана къахьега хайра сакъердам бацар. Iа хьадаьр гуш хилацар. Укх шера тхоаш къаьстта да тхо. ХIаравар гучаваьннав. Хьанна фу карагIдоал хов. ДIахо йодача хана а иштта къахьега лаьрхIад оаха, — аьлар ВЛКСМ комитета члена Саркисова Аняс.

Кооперативни техникуме дукккхача хана денз йола традици дIахохьош хьабоагIа таханарча студотряда доакъашхой. ХIара шера хьадоаккхача алапе дакъа Машара фонде дIахьежаду студенташа. Техникуме цу даькъе беча балха лакха мах беш май бетта «За укрепление мира между народами» («Халкъашта юкъера машар чIоагIбарах») яха медаль елар цунна.

Дукха ха йоацца̄ш отрядо дIайихьар Хиросимеи Нагасекеи атомни бомбардировка яь 43 шу дизара хетаяь собрани. Цу собране студенташа лаьрхIар 300 сом Машара фонде дIахьожаде. ХIаьта кхаь дийнахьа къахьийга даьккха алапи Берий фонде дIахьожаде.

Лакхе ма аллара, завода кулгалхой чIоагIа раьза ба техникума студенташта. Шоай планови декхараш 100 процент кхоачашду цар. Дика болх барах 40 процент преми лу хIара дийнахьа. Кхы а цхьан кIирагIа болх беш хургья отряд.

М. АХИЛЬГОВ.

Доазол дехьара

Хадданза еш йолча милитаризаце Пакистана экономика толхаю, цунах доккха зе доал бахача наьха вахарахьал тоадара. Из никъ зене хилара тешал ду тIема кийчонна еш йола ассигнованеш дукхагIа хулаш йоагIаш хилара — 1988 — 1989 финансови шера йолча мехка паччахьалкхен бюджете 6,7 процент. ХIанз Пресс транс оф Индиа яхача агентства хоам беш ма хиллара, пакистански военни расходаш Iалаьмате йоккхий хургья — 48,3 миллиард рупий.

Эскарага дIадохийтари хьалха заемех а кредитех а ийдаь юхадIатакха деза декхар, керттерча даькъе тIема кийчонна дIаухийтар, бюджетагIа лаьрхIача ерригача расходех 70 процент хургда. Из бахьан долаш кхыметтел Пакистана финансай министр Махбубул Хак мукIарал де дезача эттав «мехка унахцIена йоаца экономика боарам боацаш еш йола военни расходаш ла могаш яц», аьнна. Цо иштта аьннад, юхалург 20 миллиард рупий эца дийзар тха паччахьалкхен учреждене̄шка гIулакхе болча наха алапи дIадалара а, кхыйолча текущи чотех дIоагIар дIатакхара а, аьнна, «доаллача декхар тIера доагIа проценташ дIателара а юхалург нахагара ахча ийде дезача кхаьчад тхо», аьннад цо.

Индийски кепайоазоно дечa тешалагIа, Исламабада милитаристски амбицеш Вашингтонерча цар гадоахараша хьаллоацаш я. Къаьстта чIоагIа могаду КIайча цIено США-гара Ф-16 яха самолеташ - бомбардировщикаш а кхыдола хIанзара герз эцалга а.

СУРТА ТIА: Пентагона дукха езаш йола Ф-16 яха истребитель - бомбардировщик. **ТАСС фотохроника.**

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ХЬАБАСТА АФГАНСКИ ШОД

Афганистана гонахьара хьал политически наькъагIа къоастадара процесса гIулакх лоархIамеча доазонга кхаьчай. 15 августа советски тIемахой контингентах ах цигара ара а яьккха цIакхаьчай. Вайна гуш ма хиллара, Советски Союзо а Афганистана республика а цIенеи тIатеIIан кхоачашъю Женевски соглашенеш.

Цунна дола тешал советски бIу цигара арабаккхар хинна Iац. Афгански кулгалхоша, шоай оагIонгахьара, тIатеIIа а лерpагIа а чакхбоаккх къамаш барта доаладара никъ. Цу гIулакха къаман совет (парламент) вIашагIъеллай, цунна чудоагIаш тайп-тайпара политически низаш а долаш, вIаштIехьяьккхай керда правительственни кабинет, провинцешкарча Iаьдала коалиционни органий сеть шерлуш йоагIа. Лоацца аьлча, афгански кулгалхой Iаьдала даькъе шоай монополи яккха гIерташ бац, уж хIанз а кийча ба вIаши барта боагIе вокх оагIонца цхьана эггара шерагIа йолча ларда тIа Афгански коалиционни правительство вIашагIйолла.

Фуд афгански шод бокъонца хьабастара духьалеер? Из хаттар законагIа доагIаш отт. Ховш да, Женевски соглашенеех Афганистана гонахьара хьал политически наькъагIа къоастадара бIу арабаккхаога хьежжа керттера ярех цхьа элемент я Афганистана чурча гIулакхашта арахьара юкъегIертар соцалелга. ХIаьта из соца ца дарал совгIа, белгалча боараме лакх а деннад. Пакистанера Афганистане хIанз хьаухийташ я герза йоккхий партеш, чулехк герзашца кийчъяь формированеш, кхыча мехкашкара инструктораш. Кабуле каст-каста ракеташ чуетт, боабу гунахьа доаца нах — боккхий нах, истий, бераш, доккха зе ду нах бахача кварталашта. Цу а кхыча террористически акташта а бехктокхаме ба юкъарчал доаццаш из деш бараш хинна ца Iеш, нах боабе герзаца оппозици Iалашъеш, гуманизмаи дунен халкъашта юкъерча бокъони принципашца тарлуш доаца гIулакхаш деш бараш а.

Женевски соглашенешка хьежжа шийна тIалатта декхараш Пакистано телхадеш хилар хьагуш да иштта Афганистана Республика законни правительство йохае афгански оппозици гIертилга цо гуччахьа могадеш хиларах а. Пакистански Iаьдало юкъарчал доаццаш хьал а лоацаш Пишаваре кхыметтел «Переходни афгански правительство» оалар вIашагI а еллай. Цу тайпара леладу гIулакхаш Афганистанаи Пакистанаи юкъера вIаши юкъерча гIулакхий принципий хьакъехьара. масала арахьара чу ца гIертара а интервенци ца яра а хьакъехьара соглашенеш гIожа телхаелга да.

Афгански шод бохабе йиш йолаш бац, из хьабаста беза, политически наькъагIа юкъера дов дIа а доаккхаш. Духхьал из бахьан долаш советски правительства чIоагIа а хаьдда а дIааьннад Афганистана хьакъехьарча Женевски соглашеней даькъе Пакистано лаьца обструкционистски никъ дIахо ла йиш йолаш боацилга. Цунца дувзаденна цо дIахайтад Женевски договоренностий гарантех йола цаI — США-с Пакистана йIоагIаш йола воздействи яр — кхоачашхургхиларга ше догдоахаш хилар.

ООН ЛОАРХIАМ ЛАКХЛУШ БОАГIА

ООН тIаийцай лоархIаме решени. Цо тешал ду регионально конфликташ машара наькъаца дIаяхара цу дунен халкъашта юкъерча организацега йоккха потенциал йолаш хилара. Иранерчеи Иракерчеи военни наблюдателий группана финансировани яра хьакъехьара дош дувцар духьа лаьрххIа ший болх юхадIаболабаьча ООН Генеральни Ассамблея 42-ча сессе цу гIулакха хьожадаьд гарггарча кхаь бетта лаьрхIа 35,7 милилон доллар. Из да машар хьаллацара йола операци укхаза дIа а йолалургья, цунах ирано-ираксии конфликт дIаяккхара йола лоархIаме этап а хургья, яхилга.

Цу гIулакха вIашагIъеллача дунен халкъашта юкъерча наблюдателий группана юкъевоагIа 24 мехкара 1400 викал. 4 самолет, 12 вертолет. Царна юкъе ба военни морякаш, царех хьахул форда тIара тIом соцабарга хьожаш хургдолаш ООН военно-морской низаш. ВIашагIйоллаш я наблюдателий групна ши штаб — Багдадеи Тегеранеи. тIом беш йолча оагIоний бIунаш вIашдухьала латтача зоне тIахьожам лоаттабара йола пункташ хьаеш латт.

Сиха а корта болаш а ООН наблюдателий группана финансировани яра хьакъехьара дош къоастадаро. Цхьан оагIорахьара, тешал ду дунен халкъашта юкъера конфликташ машара наькъаца къоастаяра бола цу организаце лоархIам дегIабоагIаш хилара, хIаьта цунах дукхагIча даькъе пропагандистски хинначара паччахьалкхений балха орган, машар хьаллацара болх беш йола механизм хулаш латт. Вокх оагIорахьара теркал ца дича далац. чIоаггIа хала хете а цу наькъа тIа духьаленаш хилар. Генеральни Ассамблея наблюдателий группа беча балха финансировани ярах дола дош къоастадара ший сесси юхадIайолае езача кхачаро а хьахьокх ООН-е финансай хьал чIоагIа чоалхане долга. Цу тайпара хьал хьахиннад США политика бахьан долаш. Вашингтоно дукккхача шерашка ООН конструктивни гIулакхаш телхадаьд, ший финансови декхараш кхоачаш ца а деш. Из бахьан долаш тахан США-га доалла ООН декхар 467 миллион доллар да, цо ший исторечухь эггара халагIйолча финансови кризисага кхоачаяьй ООН.

Дунен халкъаш доггдахаш да ВIашагIкхийттача Штаташа цу тайппара конструктивни хьисапе ший декхар дIатокхарг хиларга. Иштта хилар дIалех дунен халкъашта юкъерча кхерамзлено а наьха хьашташа а.

ГIУЛАКХ АЬТТЕХЬА ЛЕСТАД

ВIашагIкхийттача Штаташка чакхъяьннай 8 ноябре хургдолча президентски хоржамашка низаш дIа-юха нийсдара процесс. Керлача Орлеане чакхъяьннай доал деча республикански парте съезд. Цига чIоагIъяьй хоржамашта хьалхара парте программа чIоагIбаьб президентеи вице-президентеи посташка хоржаргбарий кандидаташ. ХIанз вице-президент вола Дж. Буш президенталла парте официальни кандидат хургволга-м съезд хилалехьа хьалха а лаьрхIа дар. Цудухьа массанена ха ловш хиннар дар, мала хоржаргва цо шийна уллув отта — вице-президента кандидаталла.

Хургдолча хоржамашка из къаьстта лоархIаме да, хIана аьлча США а цар доазонел арахьа а дукккхабараша лерхI. Р. Рейган политически аренера дIавахарах духьхьал КIайча цIен да хувцар хинна Iергдоацилга, укхаза цхьа эпоха хувцалургья кхычунца. 90-ча шерашта дIатIакхаьчача хана, XXI бIаьшеренна гарга кхоачаш латтача хана ВIашагIкхийтта Штаташ чурча санна арахьарча а политика даькъе мехка кхоанен никъ белгалбара эшаш дола лоархIаме хIама харжа дезача эттай. США радикальни хувцамаш данза даргдоацилга тахан хьахинна хIама дац. «Рейганизм» ше хилар американски обществана дукхагIа дагайоахкаш йолча проблемашта жоп дала гIертар. Из бокъонца консервативни жоп дар, рейгановски администраце доалделга чакхдоалаш латтача хана бокъонца хьагучадаьлар, из дунен арене США хийца йолча кердача реальносташца тарлуш дацар.

Дж. Буш харжархошта бIарга а гуш рейгановски наькъаца айхха вувзавенна хилар теркал а деш. ший напарник харжа из гIертар а ший тайпара сигнал санна наха тIаэца доагIаш хIама дар — из никъ дIабахьа лаьрхIа ва из, е юхавала лаьрхIа ва. ХIанз хоржаргвар белгалваьначул тIехьагIа, дуккханеша вывод ю чурча санна арахьарча политика а даькъе республиканцаш дIахо а консервативни никъ лелабе лерхIаш ба, аьнна. Вице-президента кандидаталла оттаваь сенатор Д. Куэйл. конгрессе белгалваьннав, Iоттар еш демократашкарча цун соперника Л. Бентсена ма аллара «маIача нахах а кхалнахах а болча къахьегамхой гIулакхаштеи проблемаштеи ше вIалла сагота воацар санна». Арахьарча политика проблемех йолча, «цIенача консерватора» чIоагIа репутаци йолаш ва Д. Куэйл. хIаьта иштта Советски Союзацарча гIулакхашта «гIожа» а ва. Военни дешашка цо ше хьахьекхав «ястреб» санна, тIема кийчонна еш йола расходаш совцаяра духьала а хиннав, «седкъашкарча тIемий» программа хьаллоацаш а ва. Д. Куэйл никарагуански контраса гIо лара тIехьа а ва, консерватораш̄та лоархIаме долча кхыча дешаех аьлча, республикански парте аьттехьарча ткъамо леладер могадеш а ва.

Харжа везача дIатIакхаьчача Дж. Буша гIулакх аьттехьа лостадаьд. Из даьд цо республикански парте консервативни ткъам ший «либерализмаца» бартабоалабараи цунга ше хьаллацийтараи. Цунах цунка харжархой шийна тIехьа боахаш лоаттабеча къовсаме мел пайда баргба хьахьокхаргда хоржамаш хилча.

Геннадий ШИШКИН. (ТАСС),

Спорт—лазара духьала

Ваха йиш хиларах тешаву укхаза

Шовзткъа шу хьалха спорта исторе чухь эггара хьалха инвалидашта дола ловзараш английски городе Сток-Мендвилле хилар, кIезига бац тахан уж дезараш. Масала, СибарегIарча городе Омске.

Ховш ма дарра, инвалидий яхьаш олимпийски программашта юкъе дода дакъа а хинна дIаайттай. 1980 шера денз (Московски Олимпиада хиннна ха) Омске спорта массе тайпара яхьаш хул инвалидашта юкъе. Омскерча лораша, Омски медицински института Іилманхоша Іилма кIийлен оттаьй иштта ловзарий идея, областной клинике хьайийллай нейрореабилитаце отделени, хьаьй инвалидашта йолча физкультураи спортен федераци «Омич» яха инвалидий клуби. Укх аьхки — шозалагIа — городо тIанйцар инвалидий шозалагIа хиннача Дерригроссийски ахканарча спортивни ловзарашта юкъе дакъалоацараш.

Энтузиасташта керте латт инвалидни спорта федераце председатель, нейрологеи нейрохирургеи клиника кулгалхо профессор Ю. Н. Савченко. Изи цун коллегаши, физкультура мидицински института преподавателаш, спортсменаш уйла цаI йола нах ба, лазара духьал спорта низ баккха деккарийла дола медицински, физкультурни, кхьча организацей низаш вIашагIтох цар.

СУРТА ТIА: инвалидий шоллагIа Дерригроссийски спортивни ловзарашта юкъе дакъалоацаш хилар 20 городера 200 саг.

С. КАЛИНИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

Іилманхой тохкамаш

«Наьсаре», Мичара хьадаьннад из дош

Моттигий цIераш Іилман чухь, исторически а маьхе лоархIаш я. Уж хьаялар а цар маIан а ца техкача балац Іилманхой, къаьстта Іилман тайп-тайпарча доакъошка болх беш бола историкаш, этнографаш, филологаш. Цул совгIа, хIара дийнахьа цу цIерашца бувзам болча наха а ловш хул уж хьаялари цар маIани довза.

Моттигий цIераш цхьаяраш атта кхетаеш я, вожаш лаьрхха Іилманца тахка езаш хул. Иштачарех я «Наьсаре» яха цIи а. Нохчаша «Несара» оал цох, эрсаша — «Назрань». Наьсаре, Наьсар-Керте яха дешаш цигарча Наьсар яхача додача хица дувзаденна долга шеко йоацаш да. ХIаьта Наьсаре яхар фуд, малагIа маIан долаш да, малагIча меттала да ховш дац.

Мехка вовзаш вола ономастически Іилман доккхий хIамаш карагIдийнна московски Іилманхо З. М. Мурзаев гIийртав цу деша дух тIа вала. Цунна хетачогIа, Наьсаре — Назрань яха дош, ше хьахиларга диллача, Евразийски шерра даьржача дIайха е шийла долча дарбан минеральни хин цIерца дувзаденна да. Цо доаладу тайп-тайпарча моттигашкара а метташкара а е тайпа дешаш: Юкъерча Азера арасан, небиро-монгольски аршан, эрмалой топониме Арзни, туркменски Арчман, Къулбаседен Кавказа гIаьбартой Нартсанэ, адыгейски нарзан яха а кхыдола а дешаш. **Нарзан, арасан аршан** цхьан деша варианташ лоархI цо. ТIаккха нарзан яхача дешах хьадаьнна дий-теш Назрань яха дош аьнна хет цунна.

З. М. Мурзаева баьча тохкамах лаьца (Арсан-Аршан — нарзан—Назрань яха дош хьадаларах лаьца) лоархIаш волча вокх ономиста В. А. Николаева белгалдоаккх З. М. Мурзаева хьалхарча «н» оазаца уж цIераш вIашагIкъасташ хилар теркал ца даьлга. Цу башхалонех кхета ца вича, «Арсан-нарзан цаIдар лингвистически кIийле йоацаш дус («Кавказа ономистика», 1979 ш., 14—16 оагIонаш).

Вайнаьха меттай кIийлен тIа фу ала тарлургдар-те цу цIерах лаьца?

Цу хаттара дола жоп лохаш вай теркаме эца деза цхьаккха а мотт массе а хана хувца ца луш цхьан моттиге ца латталга, хана йIоахала керда дешаш хьахул, цхьадараш ширадоал. Иштта хувцалу оазаш а. Цудухьа метта хIанзареи ширеи законаш довзаш ца хилча ширача цIера морфемни лоаттам а цун юххьанцара маIан а довзалургдац. Иштта да «наьсаре» яха дош тахкара гIулакх а.

Цох цхьа кIеззигдар вайнаьха меттах кхеташ волчунна къоасталуш да, вож дар Іилманхой гIо эшаш да.

Масала, наьсаре-несаре яха дош моттига дожаре латт, цун чанкхе -е (ре) я. Цул совгIа, хоаш дар вай наьха топонимически суффикс хилар а. Из дика техкад вайнаьха Іилманхоша Ю. Д. Дешериева, К. З. Чокаева, кхычар. Иштта хала дац нохчий Несаре, гIалгIай Наьсаре яха ши кеп йистарца «е», «аь» яха оазаш хьалха «а» хинна хилар соцаде. Неса (Наьса-Наса), иштта юхаметтаоттаю цу деша юххьанцара кеп.

Фу дол-те из Неса (Наьса-Наса) яхар? Цу хаттара жоп далара вайна довза деза вайнаьха метташка ширача замалахь лийнна дош хьакхолдара а хувцадалара а законаш. Царех цаI довзийтара доаладергда вай цхьадола масалаш: вакха, якха, дакха, бакха (наьккхах). Цу деша кIийле лоархIаш я «кха», «ва», «я», «да», ба» яха грамматически класса элементаш шийца йола хандеша префиксаш. Цох кхолладенна да «накха» яха дош. Гуш да грамматически класса элементаш (в, й, д, б) метта укхаза кхыйола оаз «н» дIаоттар. Вохо, йохо, дохо, бохо (цар шира кеп хиннай **аха**, хьалха грамматически класса элементаш а йоалаш в, й, д, б) яхача дешашца цхьа боарам болаш да **аха** яха дош. ХIаьта оахам деча кечала цIи нух я (вIаши нийсдел ахар — нохараш). Укхаза а грамматически классан метта отт из «н».

Вай метта Іилманхошта ховш да грамматически класса элементай (в, й, д, б) метта цхьадола дешаш кхыча оазе отташ хилар. Цох лаьца яздаьд, масала, Х. Д. Ошаева, В. Д. Тимаева, кхычар а.

Цу тайпарча масалаша гойт «Наьсаре» яхача деша хьалхара «н» оаз хувцаялар бахьан долаш цу деша хьалха нийсъенна грамматически класса элемент хинна хила тардалар. ТIаккха вай бокъо я аьса—«Наьсаре» яхача деша кIийле лархIа. Нохчий «эса», гIалгIай «аьса» цу шин кепах деша шира кеп «аса-а» хьаялар цаI долаш я Нохч-ГIалгIайченерча хиний цIерашца: Iас, эс, Ясса, Iашхо (Iасхи), Осхура, Асхараро—дода хий. Вайнаьха ширача меттала ас-аса яхар хий (дода хий) яхача маIане лийнна, амма из ас-аса яха кеп цул хьалха хинна оазаш хувцаялар бахьан долаш хьахинна хила тарлу. Цунна хьалха хинна хила йоагIа грамматически класса элементаш б, д. Цунна дола тешал лархIа тарлу Нохчечера «Бас-хин» цIи.

Лакхехьа дийцача дерриганен тIагIолла вай ала бокъо я Наьсар (Насар) яхача деша юххьанцара маIан «хий» яхилга а да, ширача замалахьа вайнаьха хинна дош а да. ТIаккха «Наьсаре» яхар «хи тIе», «хи» тIарча моттиге» яха маIан дола ширача замалахь хинна вайнаьха дош да.

Я. ВАГАПОВ.

Ахка.
Х.-Б. ИСРАИЛОВА этюд.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕПРОГРАММА

23 АВГУСТ, ШИНАРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.
8.35 — «Молодая гвардия». Ийс серех латта художественни фильм. 1 сери — «Форда гIулакхa старателаш».
9.40 — «Машар хилба хьа цIенна». «Сатирикон» яхача театра фильм-спектакль. ПерерывагIа (11.10) — «Керда хоамаш».
15.30, 17.00 — «Керда хоамаш».
15.45 — «Молодцы». Дешархой ловзарий яхьаш. Душанбера передача.
16.25 — «Салам». Къоаршай-Балкхарой АССР «Кабардинка» яхача халхара Паччахьалкхен ансамбла концерт.
17.05 — «ШоллагIа Украински». Хроникеи дагадоагIараши. Харьков фашистски захватчиких мукъаяккхарах йола документальни фильм.
17.45 — Румыне телевидене фильм.
18.45, 22.35 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Шахматаш. СССР чемпионат.
19.20 — «Вай беш».
19.50 — «Молодая гвардия». Художественни фильм. 1 сери. «Форда гIулакхa старателаш».
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Останкинерча дворецера — музеера музыкальни ахка».
22.45 — «Актуальни объектив». «Новкъостий группа». Художественни фильма премьера. Скульптора В. Сидора, режиссерий А. Эфроса. А. Тарковске, экономиста И. Худенкой вахарах дола дувцар.

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуьйрийнара гимнастика.
8.20 — «Илли оал йижараша Осояну».
8.50 — «Москве баь никъ». Московски бульварий гаьнашта кIал». Документальни фильм.
9.10 — «Незнайкас леладаьраш». Мультфильм. 3, 4 доакъош.
9.45 — Французски мотт. Мотт Іомабара хьалхара шу.
10.15 — Берашта йола фильм. «Кроша каникулаш» 2 сери.
11.20 — Французски мотт. Мотт Іомабара шоллагIа шу.
11.50 — «Iаьржа кIаьд боалла кIай оалхазар». Художественни фильм.
13.25 — «Ленинградски акварелаш». Фильм-концерт.
13.55, 23.40 — «Керда хоамаш».
14.00 — ШозалагIа хьокхача фильма дийнахьара сеанс. «ТIема наькъа йIаьха версташ». Художественни фильм. 1 сери.
17.30 — «Керда хоамаш» (гIалгIай меттала).
17.35 — «Ахка цIе галстук йолаш».
18.05 — «Челюскинцаш». Художественни фильм. 2 сери.
19.10 — «Нохч-ГIалгIайче», Информационни программа.
19.25 — «ХIаране шийна хорж». Іилма - популярни фильм.
19.45 — «Дунен халкъашта юкъера дувцар» (гIалгIай меттала).
20.00 — «Спокойной ночи, малыши». «Осьминожки». Мультфильм.
20.15 — РСФСР заслуженни артиста Г. Жислина концерт.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «ДоттагIий экран», «Бетта сердалагIа топ». Художественни фильм (Румыни).
23.10 — «Іуьйрийнара почта» яха музыкальни передача (шозалагIа).

24 АВГУСТ, КХАЬРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.
8.35 — «Къона Росси». Художественни фильм. 2 сери «Мужание».
9.40 — «Молодцы». Дешархой ловзарий яхьаш.
10.20 — «Iаламца барта». Цига, лакхача лоамашка», «Iаьржа кер», «Путарана лоамашка» яха документальни фильмаш.
11.15, 15.30, 16.30 — «Керда хоамаш».
15.45 — Халкъа ашараш.
16.00 — «Вершки и корешки», «Пхьагалех дола дувцараш», («Крот и зонтик») яха мультфильмаш.
16.35 — «Асфальт кхоачалуча». «Нечерноземья наькъаш» яхача Паччахьалкхен программах Ярославски области Некоузски района хьокхаме.
17.25 — «Марша я хьо, музыка!» Ф. Шуберта произведенеш. ДIаоал СССР Гостелерадио берий хоро.
18.15 — «КхоалагIа Украински». «Хроникеи дагадоагIараши». Документальни фильм. Днепр бахьан баь тIом.
18.45, 22.40 — «Тахан дунен тIа».
19.05 — «Ловзаш бола нах». Письмос хьийха командировка. Г. Косимова моттигерча Совета депутатах Е. Перевозчиковх.
19.55 — «Къона Росси». Художественни фильм. 2 сери — «Мужание».
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Останкинерча дворецера — музеера музыкальни ахка». Литовски ССР камерни оркестра республика заслуженни коллектива выступлени.
22.50 — «Оаха Пиросмани лехь». Гуржий художниках йола 1—2 передачаш.

II ПРОГРАММА

6.30 — Іуьйрийнара гимнастика.
8.20 — «Римский - Корсакова музыкальни кхьараш». Фильм-концерт.
8.40 — «Москве баь никъ». Лаьттах даьча ширча дукъа дIоахала. Документальни фильм.
9.00 — «Незнайкас леладаьраш». Мультфильм. 5, 6 доакъош.
9.35 — Немций мотт. Мотт Іомабара хьалхара шу.
10.05 — Советски илле концерт.
10.20 — Берашта дола фильм. «Кроша каникулаш». 3 сери.
11.30 — Немций мотт. Мотт Іомабара шоллагIа шу.
12.00 — «ДоттагIий экран». «Бетта сердалагIа яьнна топ». Художественни фильм (Румыни).
13.20 — «Мир твоих увлечений». «Макаренкой улицагIара театр», «Юххьанца халхар дар» яха документальни фильмаш.
13.40, 23.05 — «Керда хоамаш».
13.45 — «Берал гIанахьа духьалъух». Фильм-концерт.
14.15 — ШозалагIа хьокхача телефильма дийнахьара сеанс. «ТIема йIаьха версташ». Художественни фильм. 2 сери.
16.45 — «Керда хоамаш» (нохчий меттала).
16.50 — «Лаьтта хьа а са а да. Іилма - популярни фильм.
17.10 — «Экономисташ гергача истола гонахьа».
17.40 — «Депутатски гIулакхаш».
18.10 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
18.25 — Футбол. СССР чемпионат. «Торпедо» — «Динамо» (Москва).
20.15 — «Спокойной ночи, малыши!», «Циска цIа». Мультфильм.
21.00 — «Ха».
21.40 — ДоттагIий экран. «Анха жIали». Художественни фильм (Куба).

25 АВГУСТ, ЕРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.
8.35 — «Къона Росси». Художественни фильм. 3 сери. «Хатара тIехьа хатар».
9.40 — «Пекарь и трубочист», «Крoконош и призрак», «Парасолька в цирке» яха мультфильмаш.
10.15 — «Кайсын», «БIаь шу даьнначул тIехьагIа» яхача документальни фильмай премьера.
10.45 — «Ловзаш бараш».
11.30, 15.30, 17.00 — «Керда хоамаш».
15.40 — «Бакъдолчохи эзди долчохи лаьца». Документальни фильм. Казахски ССР тахханарча денах.
16.30 — Курмангазе цIерагIача халкъа инструментий Казахски Паччахьалкхен оркестра республика заслуженни оркестра концерт.
17.05 — «Баранкин, саг хила хьайна». Мультфильм.
17.25 — Й. Гайдна музыкальни жIовхьар — № 103 йола симфони ми бемоль мажор («Лондонская»).
18.00 — «Ялхайтта шуи кхы дукхагIа ха яьннараштеи».
18.45, 22.35 — «Тахан дунен тIа».
19.05 — «Илли-88».
19.20 — «Теоре дешаш». Личнии общественнии хьаштий диалектика.
19.50 — Поэзе минуташ.
19.55 — «Къона Росси». Художественни фильм. 3 сери. «Хатара тIехьа хатар».
21.00 — «Ха».
21.40 — Прожектор перестройки.
21.50 — «Останкинерча дворецe — музее музыкальни ахка». А. Бородина цIерагIара Паччахьалкхен квартет лонхаш я, солист М. Плетнев.
22.45 — «Итташ шерашка гIоллара портрет». Писателца Ю. Нагибница шозза вIашагIкхетар.

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуьйрийнара гимнастика.
8.20 — «Илли гаьнара а гара а».
8.55 — «Незнайкас леладаьраш». Мультфильм. 7, 8 доакъош.
9.30 — «Москве гIолла баьхна го. Крымски дехьа воалачара. Триумфальни коа наIахкхаччалца». Документальни фильм.
9.50 — Испански мотт. Мотт Іомабара хьалхара шу.
10.20 — Берашта йола фильм. «Кроша каникулаш». 4 сери.
11.40 — Испански мотт. Мотт Іомабара шоллагIа шу.
12.00 — ДоттагIий экран. «Анха жIали». Художественни фильм. (Куба).
13.15, 23.10 — «Керда хоамаш».
13.20 — «Халхара чародей». Фильм-концерт. Сеанс.
14.15 — ШозалагIа хьокхача телефильма дийнахьара сеанс. «ТIема йIаьха версташ». Художественни фильм. 3 сери.
16.30 — «Керда хоамаш» (гIалгIай меттала).
16.35 — Л. Н. Толстой ваь 160 шу дизар. «Лев Толстой». Художественни фильм 1 сери.
17.55 — «Доакъар — ялат санна» (нохчий меттала).
18.25 — «Коллективни подряде къахьегарах доагIар далар». Іилма-популярни фильм.
18.45 — «Писатели перестройкен» (нохчий меттала).
19.15 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
19.30 — «Нийсархо» (нохчий меттала).
20.00 — «Спокойной ночи, малыши», «Мамонтинга йола нана». Мультфильм.
20.15 — «Лоаман Крыма гуйрийнара сурт». Документальни фильм.
20.25 — Г. Нистреем. Оркестрацара виолончески оркестро дIаоалаш. Солист Т. Тэдэем (Швеци). Дирежер П. Берглунд (Финлянди). ЧССР ТВ.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — ДоттагIий экран. «Даьна мишта новкъостал дергда». Художественни фильм. (ГДР).
23.20 — Художественни гимнастика. СССР кубок.

26 АВГУСТ, ПIАЬРАСКА

I ПРОГРАММА

6.40 — 120 минут.
8.30 — «Къона Росси». Художественни фильм. 4 сери. «Форда тIа даьннача дуIал а унзарагIа».
9.35 — «Про больших и маленьких». «Iаьхаргеи тушканчикеи беркат лийхар». «Седкъий фаьлг». «Сверчоки бумбарги» яха мультфильмаш.
10.10 — СССР халкъий иллеши халхараши.
10.40, 15.30, 16.50 — «Керда хоамаш».
15.40 — «Агропрома гIулакхаши йоакхои». «Бешамаш хьахулача», «АтагIен хала бIаьсти» яха документальни фильмаш.
16.20 — «Сендухьа а хIана а».
16.55 — Литовски телевидене программа.
18.00 — Новатораши консерватораши. Телезрителий письмошта жоп.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.05 — XIX партконференце новкъа.
19.55 — «Къона Росси». Художественни фильм. 4 сери. «Форда тIа хьайнача дуIал унзарагIа».
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Останкинерча дворецера — музеера музыкальни ахка. «Волшебни дворец». М. Глинка музыка тIара Г. Алексидзе хореографически миниатюраш.
22.25 — «Интерсигнал».
22.55 — «Уйла».

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуьйрийнара гимнастика.
8.20 — «Лидия Забиляста». Фильм-концерт.
8.55 — «Незнайкас леладаьраш». Мультфильм. 9, 10 доакъош.
9.30 — «Москве гIолла баь никъ». «Замоскворечье». Художественни фильм.
эсха ихьа-фчи1
9.50 — Английски мотт. Мотт Іомабара хьалхара шу.
10.20 — Берашта йола фильм. «Къахьа комараш».
11.20 — Английски мотт. Іомабара шоллагIа шу.
11.50 — ДоттагIий экран. «Даьна мишта новкъостал дергда». Художественни фильм. (ГДР).
13.10, 23.05 — «Керда хоамаш».
13.15 — «Са де тIа мел дар». Композитора В. П. Соловьева-Седой вахарахи творчествахи йола художественно-документальни фильм.
14.15 — ШозалагIа хьокхача телефильма дийнахьара сеанс. «Моаршал да хьога, доктор». Художественни фильм.
16.25 — «Керда хоамаш» (нохчий меттала).
16.30 — Л. Н. Толстой ваь 160 шу дизарга. «Лев Толстой». Художественни фильм. 2 сери.
18.00 — «Со сай иллеца вена» (нохчий меттала). Поэта Х. Сатуева творчествах.
18.30 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
18.45 — «Тха фильмофондацара».
19.00 — Фильм-реклама.
19.05 — Советски кино денга. «Професси — кинорежиссер».
20.00 — «Спокойной ночи, малыши!». «ЦIе килг». 1 сери.
20.15 — Халкъа ашараш.
20.30 — Велоспорт. СССР чемпионат.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — ДоттагIий экран, Художественни фильм. (ГДР).
23.15 — Художественни гимнастика. СССР кубок.

27 АВГУСТ, ШОАТТА

СОВЕТСКИ КИНО ДИ

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.
8.35 — «В. В. Андреев» музыкальни программа.
9.10 — «Сенах, хIана».
9.40 — ЦIагIара академи.
10.10 — Тахан советски кино ди.
11.00 — «Ма доаггIара ду къамаьл». ХIана къайлаб Азовски форд. Донбасса къулбехьарча районашкара экономически проблемаех. Передача дIахьор В. П. Бекетов.
12.30 — «Шоана а хIаранена а», «Марафон» яха мода тележурнал.
13.00 — ХIанзара дунеи болхлойи болами.
13.30 — И. Кущенковас илли оал.
14.30, 00.05 — Керда хоамаш.
14.45 — ВЛКСМ-а 70 шу доалаш. «Звездопад» яха художественни фильм.
16.15 — «Хьайбай вахар».
18.00 — Дунен халкъашта юкъера программа. 1. Фокусе я проблема: Цхьаккха кот ца воала тIом (Иран — Ирак). 2. Конголезски революце 25 шу доалаш. «Там-таме котaлон илли доакх».
19.00 — «Вовзаш воаца Глазунов». Кагирхой Московски Дворецe СССР-а халкъа художника М. С. Глазунова произведеней выставках йола репортаж.
19.35 — «Эггара хозагIа, бIарг тIаотташ йола» яха, хьалхара ЦТ экрана тIа хьокхара художественни фильм.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Сайрийна. шоатта дийнахьа». БоккхагIча рна мультфильмаш: «О море, море...», «Превращение», «ТIехьхьара тIадам».
22.50 — «Музыкальни ринг». Композитораш И. Корнелюки В. Резники юкъе а болаш эстрадни программа.

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуьйрийнара гимнастика.
8.15 — «Макаренкоца цхьана». Документальни фильм.
9.05 — Телевизионни театральни абонемент. В. Шекспир. 1, 2 передачаш.
10.40 — УнахцIено. Лоралелаш: ботулизм!
11.25 — «Вай долх, долх, долх». Научно-популярни фильм».
11.45 — «Перестройкеи бокъон». СССР-а МВД визаш ялареи регистраци яреи отдела начальникацара Р. А. Кузнецовцара беседа.
12.05 — Советски кино денга. «Киной зрители».
12.50 — «Къахьегами иллии».
13.00 — «Шо хьех. «Ларамо».
13.30 — Телевизиончи клуб. «Горянка». (гIалгIай меттала).
14.10 — Фильм-реклама.
14.15 — «Джалка» яхача совхоза ахархошта лаьрхIа концерт. (нохчий меттала).
14.55 — «СалаIара лоацца ха». СССР-а МВД сотрудниикий Ерригсоюзни художественни выставка.
15.20 — Машиннаькъа транспорте авареш хилара бахьан.
16.20 — «Попутчик» — субтитрашца йола художественни фильм.
17.40 — «А. Чеховх теша веза». г. Ялте йолча Ерригсоюзни здравницах лаьца документальни фильма премьера.
18.10 — «Фильм, фильм, фильм». Мультфильм.
18.30 — Эстафета. Физкультурно-спортивни программа.
20.00 — «Спокойной ночи, малыши!». «Красная шапочка» 2-гIа передача.
20.15 — Эстафета. Физкультурно-спортивни программа.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — ДоттагIий экран. «Характеристика» яха художественни фильм. (НРБ).
23.05 — Керда хоамаш.

28 АВГУСТ, КIИРАНДИ

ШАХТЕРА ДИ

I ПРОГРАММА

8.00, 23.00 — Керда хоамаш.
8.15 — Ритмически гимнастика.
9.00 — «Новкъост абсолют». «Уж хьалхара хиннаб» яха документальни фильм, В. И. Ленина саратница хиннача Е. Д. Статоваях лаьца.
9.20 — Тираж «Спортлото».
9.30 — «Будильник».
10.00 — «Советски Союза гIулакх ду аз!».
11.00 — Музыкальни передача «Іуьйрийнара почта».
11.30 — «Никъберий клуб».
12.30 — «Музыкальни киоск».
13.00 — XIX Партконференце курсах. «Юртара зaхьат».
14.00 — «УнахцIено».
14.45 — «Салтеи бIехали». Берашта йола телевизионни спектакль.
16.05 — «Тургенева ахка».
16.35 — «Вежарий Лю». Мультфильм.
17.05 — «Дийна планета». яха документальни фильм. 6-гIа сери — «Сигале вайна тIа». (Великобритани).
18.00 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
18.45 — КIиранденара кинозал. «Диалог. Эпи фуIи». Мультфильм. «Сийна циск кIайча лай тIа». Документальни фильм.
19.30 — «Пароход». Художественни фильм.
21.00 — Ха.
21.40 — П. И. Чайковский. Увертюрашеи - фантазии «Ромеои Джульеттеи». «Франческа да Римини».

II ПРОГРАММА

8.00 — Зарядке дIаотта!
8.15 — Советски поэзи. А. Т. Твардовский «Гаьнарча гаьне».
9.05 — «Эрудит». Научно-популярни фильмаш. «Магия на белом фоне» «Чудеса в решете». «Рождение жанра», «Вятски говрг».
10.00 — «Даха, лаьтта».
11.00 — Школа: хувцами.
11.30 — «Путешественникий клуб».
12.35 — Іилма: теори, эксперимент, практика.
13.05 — «Если вам за...».
13.50 — Мультфильмаш: «Голубой щенок». «ХIанз-м йиш яц».
14.45 — «Юххе хьаотта, новкъост». 1987 шера политически илле фестивалешка.
15.35 — «Даьхен кхоачарах йола цIераш». «Пушкин, тIехьхьара акт». Документальни фильма премьера.
16.10 — Мехка театраша хьахьокх, М. Горьке цIерагIча Куйбышевски Академически драма театра «Елизавета английская» яхача фильм-спектакла премьера.
18.30 — Телевизионни музыкальни абонемент. Л. Бернстайна керте а волаш дунен халкъашта юкъера къоначар симфонически оркестра концерт. (США).
19.40 — «Революце бераш». Документальни фильм.
20.00 — «Спокойной ночи, малыши!».
20.15 — «И чувства добрые...» яха документальни фильма премьера.
20.35 — «Никъ беш хьахинна иллии». МаштаковгIар цыгански ансамбла выступлени.
21.00 — Ха.
21.40 — «Киной зрители». Кино нравственноста проблемаш хьахьокхар.
23.10 — «Витамин» яха группа. Фильм-концерт
23.30 — Керда хоамаш.

РАДИОПРОГРАММА

23 АВГУСТ ШИНАРА

7.45 — «Юртара Іуйренаш». Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.25 — Передачай программа.
8.30 — 9.00 — Нохч - ГIалгIай музыка концерт.
9.15 — «Декхараш тIаийцад. Мишта кхоачашду уж (нохчий меттала).
9.30 — «Къона заманхо» (гIалгIай меттала).
9.50 — 10.00 — Дуне цхьан кIирагIа (нохчий меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — «Эффективни къахьегамаи унахцIена бытаи тIехьа» (гIалгIай меттала).
16.16 — 17.00 — «ДикагIийолча коллектива портрет».
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 — Хоамаш.

24 АВГУСТ КХАЬРА

7.45 — 8.00 — Ахкан дено шу кхоаб» (нохчий меттала). Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.25 — Передачай программа.
8.30 — 9.00 — ДIаоал М. Минцаева.
11.15 — «Инженер — лоархIаме професси» (нохчий меттала).
11.30 — 12.00 — «Iаламан вайн».
15.15 — Письмос наькъа араваьккхар (гIалгIай меттала).
15.30 — Реклама.
15.35 — 15.45 — «ДегIаахар сихдара наькъ тIа».
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — 17.00 — Музыка дунен тIа.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 — Хоамаш.

25 АВГУСТ ЕРА

7.45 — Юха а увзаш дегIаахар сихдар.
7.57 — 8.00 — Передачай программа. Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.17 — Передачай программа.
8.30 — Литературни Нохч-ГIалгIайче (нохчий меттала).
8.55 — 9.00 — Реклама.
11.15 — Коммуниста керттера денхар (нохчий меттала).
11.30 — «Іилма производствана».
11.45 — 12.00 — Ханал хьалхабувларех (гIалгIай меттала).
15.15 — 15.30 — Дезала подрядах доала беркат» (гIалгIай меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — «Илли а сийле а шун я, хьамсара къахьегамхой».
18.00 — Керда хоамаш.
18.40 — «Вахари дийи» яха радиожурнал (гIалгIай меттала).
18.55 — 19.00 — Музыка.

26 АВГУСТ ПIАЬРАСКА

7.45 — 8.00 — «Юртара Іуйренаш». Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.25 — Передачай порграмма.
8.30 — «Лоамашеи лоамаройи». Микрофона хьалхашка поэт Х. Сатуев (нохчий меттала).
8.50 — 9.00 — Реклама (ДОСААФ).
11.15 — 12.00 — «Вежараша долча халкъий музыка» яхача циклера передача.
15.15 — 15.30 — «Хье везаш хилча». Очерк (гIалгIай меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — «Перестойка: гIулакхаш проблемаши». (гIалгIай меттала).
17.31 — «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).
17.46 — ДоттагIлен концерт.
18.00 — Керда хоамаш.
18.40 — 19.00 — «Анонс».

27 АВГУСТ ШОАТТА

7.45 — «Iано цIенхаштта дIадехаргда» (нохчий меттала). Хаоттам.
7.30 — РадиоладувгIархой хаттарашта жоп лу горисполкома председатела заместитела И. Саркисяна.
7.50 — Передачай программа.
7.55 — 8.00 — Хоамаш. Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — 8.45 — «Агитбригада кхашкарча стане» (нохчий меттала).
11.00 — «Школьни глобус».
11.30 — 12.00 — «Балха смена».
12.30 — Нохч - ГIалгIай йоазонхой творчестве атеизма тема (нохчий меттала).
12.50 — 13.13 — «Хинна ваьнна дIаоттар». Кинорежиссера С. Мамилова 50 шу дизарга (гIалгIай меттала).
15.15 — Кинофильмашта язъяь музыка.
16.00 — Бригадни подряд болх беш я (нохчий меттала).
16.15 — 17.00 — «Кавказа Іуйренаш» яха радиожунал.
18.20 — 19.00 — Музыкальни почта.

28 АВГУСТ КIИРАНДИ

7.15 — Республикански газетий обзор.
7.30 — Передачай программа.
7.35 — 8.00 — Хоамаш.
8.15 — 9.00 — ДIаэца тха моаршал.
11.20 — 12.00 — «Камертона» йола музыкальни приложени.
15.15 — 15.30 — Партоганизацешка отчеташен хоржамашеи (гIалгIай меттала).
16.00 — Театр микрофона хьалхашка.
16.30 — «Къона тIехье» (нохчий меттала).
16.45 — 17.00 — Украински ашараш.
18.00 — 19.00 — Иллеца доттагIал долчарна лаьрхIа концерт.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктохкама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-53-12, промышленностен транспортеи — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-37-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректерская — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907 г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-53-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ03109. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2809.